МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: «**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0123-з
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
М. М. Разуваєва

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доц._____ О. О. Самсонова

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н. _____ С. В. Сиваш

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри_____
«____» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ (СТУДЕНТОВІ)

Разуваєвій Марині Михайлівні

1. Тема роботи: «Формування мотиваційної готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі в ігровій діяльності»
керівник роботи Самсонова Олена Олександрівна, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н.
затверджені наказом ЗНУ від «24» вересня 2024 р. № 1446-с

2. Строк подання студентом роботи: 28.01.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: аналіз та узагальнення психолого-педагогічної, соціальної й філософської літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): з'ясувати сутність поняття «готовність до навчання», «мотиваційна готовність», «гра»; розкрити завдання підготовки дитини до навчання у школі, визначити форми і методи підготовки дитини до навчання в школі; визначити педагогічні умови формування готовності дитини до навчання у школі; визначено рівні сформованості готовності старших дошкільників до навчання; дослідити рівень сформованості готовності до навчання дошкільників; розробити методичні рекомендації щодо підготовки дитини до навчання в школі у ігровій діяльності.

5. Перелік графічного матеріалу: 8 таблиць, 7 рисунків з результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Самсонова О. О.	01.11.2023 р.	29.11.2023 р.
Розділ 1	Самсонова О. О.	06.12.2023 р.	22.04.2023 р.
Розділ 2	Самсонова О. О.	16.06.2024 р.	12.09.2024 р.
Висновки	Самсонова О. О.	19.09.2024 р.	29.09.2024 р.
Додатки	Самсонова О. О.	10.10.2024 р.	28.10.2024 р.

7. Дата видачі завдання: 23.09.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	жовтень	виконано
2	Аналіз наукових джерел	листопад	виконано
3	Написання вступу	грудень-березень	виконано
4	Написання першого розділу	квітень-вересень	виконано
5	Написання другого розділу	вересень	виконано
6	Написання висновків	жовтень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	жовтень-листопад	виконано
8	Захист	грудень	

Студент _____ М. М. Разуваєва
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ О. О. Самсонова
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Нормоконтролер _____ Н. В. Вахняк
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 55 с., 8 таблиць, 7 рисунків, 54 джерела.

Мета дослідження: теоретичне та практичне обґрунтування гри як засобу формування мотиваційної готовності дошкільників до навчання у школі.

Об’єкт дослідження: процес формування мотиваційної гготовності дитини до навчанняґ у школі.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування готовності дитини до навчання у школі.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових джерел; спостереження, опитування, вправи, ігри.

Теоретичне значення: обґрунтовати значення ігрової діяльності у формуванні мотиваційної готовності дитини до навчання у школі, педагогічні умови підготовки дитини до навчання, що забезпечують правильно підібрані форми та методи роботи у формуванні мотиваційної готовності до навчання у школі, визначення етапів готовності дошкільників до навчання у школі, принципи означеної підготовки, риси підготовленої дитини до навчання.

Практичне значення: впровадження визначених педагогічних умов, гри формування готовності дитини до навчання у школі до освітнього процесу закладу дошкільної освіти; розроблення методичних рекомендацій щодо формування готовності дитини до навчання у школі у ігровій діяльності.

Галузь використання: заклади дошкільної освіти.

ГОТОВНІСТЬ ДО НАВЧАННЯ, МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ, РОЗВИТОК, ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ГРА, ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.

SUMMARY

Razyvaeva M. M. Formation of motivational readiness of preschool children to study at school in game activities

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, conclusions, a list of used literature (54 items, 7 of foreign origin) and 1 appendix on 8 pages.

The work examines the problem of formation of motivational readiness of preschool children to study at school in game activities

The purpose of the research: theoretical and practical formation of motivational readiness of preschool children to study at school in game activities

The research tasks:

1. Find out the essence of the concept of "readiness for school", "motivational readiness", "game", "play activity".

2. To reveal the tasks, content, forms and methods of forming the readiness of preschoolers for studying at school, to determine the features of the portrait of a first-grader.

3. Determine the peculiarities of the implementation of game activities with preschoolers as a means of forming readiness for schooling.

4. To define and characterize the pedagogical conditions for the formation of preschoolers' readiness for schooling, to investigate the level of formation of preschoolers' readiness for schooling.

5. To develop methodical recommendations for the formation of a child's readiness for schooling in game activities. The object the process of creative development of preschool teachers.

The part 1. Based on the analysis of psychological and pedagogical literature, the essence of the concepts "readiness to learn", "motivational readiness", "game" has been clarified. The task of preparing children for school, the content, forms and methods of motivational training are determined. The features of the portrait of a child ready for school are outlined.

Specifics of motivational readiness for schooling, methods of leading children's games are determined.

The part 2. In the course of the study, a model of preparing a child for schooling was developed and theoretically substantiated. Pedagogical conditions of the specified work are presented. The levels (high, sufficient, average, low) and indicators of the formation of readiness of older preschool children to study at school have been determined.

With the help of our chosen games, diagnostic methods, exercises, and other forms of work carried out with children of older preschool age, we determined insufficient readiness for schooling. However, taking into account the methodical recommendations proposed by us, we obtained research results that indicated an increase in the level of children’s readiness for school.

Keywords: readiness for learning, motivation readiness, development, preschool education institution, game, game activity.

ЗМІСТ

Вступ…….. 8
Розділ 1. Теоретичні аспекти проблеми формування мотиваційної готовності дошкільників до навчання у школі..... 13
1.1. Мотиваційна готовність дитини до навчання у школі як науковс педагогічна проблема.....…….. 13
1.2. Зміст формування мотиваційної готовності дитини до навчання у школі ігровій діяльності ……..…… 20
1.3. Педагогічні умови формування готовності дитини до навчання у школі ігровій діяльності…… 26
Розділ 2. Дослідження сформованості готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі…… 41
2.1. Визначення рівнів та показників готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі…… 41
2.2. Дослідження рівнів сформованості готовності дошкільників до навчання у школі……...……...……... 45
2.3. Методичні рекомендації щодо формування мотиваційної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі в ігровій діяльності..... 53
Висновки……...…… 60
Список використаних джерел……...……..… 63
Додатки…….. 69

ВСТУП

В умовах сучасної освіти є актуальним питання формування готовності дитини до навчання у школі. Дуже важливо наскільки дитина має бажання навчатись у школі, яким уявляє своє шкільне життя.

Особистість дитини дошкільного віку формується перш за все у період дошкільного дитинства. У дитини формуються необхідні якості та характеристики, компетентності, що передбачені програмами розвитку дітей дошкільного віку.

Шкільний період життя дитини та його початок є одним з найбільш складних періодів дитинства. Цю проблему у своїх дослідженнях досліджують науковці у різних підходах та аспектам. У психологічному підході зазначається, що у дитини, змістовно змінюється життя, особистість учня першачка відчуває та проживає нові види діяльності. Дитина, яка щойно приходить до шкільного навчання проходить період адаптації, набуває нових норм та правил поведінки, вчиться встановлювати контакти з новими педагогами та однолітками, намагається виконати нові вимоги, що ставить шкільне навчання. Означений період є складним, бо школа вимагає від дитини на високому рівні розвитку і прояву емоційних, інтелектуальних, фізичних резервів. Шкільне життя ставить перед дітьми дуже багато різноманітних завдань.

Саме у період початку шкільного навчання у початкових класах на дитину поялягає навантаження, які можна порівняти із впливом певних факторів на дорослий організм, виникнення і покладання надзвичайно складних навантажень, що супроводжуються інтенсивними та напруженими змінами. На сьогодні важливо формування готовності дитини до навчання у школі за певними визначеними напрямати (психологічна готовність, вольова, емоційна, мотиваційна, фізична). Рівень психічного розвитку дитини, визначає рівень психологічної готовності дитини до школи, виякий передбачає легке навчання і швидку адаптацію до нових умов життя, спілкування, нового режиму дня, вимог

тощо.

Проблема формування готовності дитини до навчання у школі є актуальною у різні часи. Це визначається тим, що дитина проходить через означений період, що є складним процесом для неї. Готовність дітей дошкільного віку до навчання у школі розкривається як важлива науково-педагогічна проблема у зарубіжних і вітчизняних працях науковців. Означену проблему характеризують у роботах А. Леонтьєв, Л. Божович, Н. Гуткіна, Д. Ельконін, Й. Шванцара.

Науковці зазначають, що визначну роль у початку шкільного навчання дитини є «криза 7 років». У цей період у маленького учня відбуваються та формуються основні новоутворення у розвитку, що передбачені цим періодом. Проблему кризи семи років розкривають у своїх дослідженнях Л. Божович, Е. Кравцова, Д. Ельконін, К. Поліванова та інші.

Питання формування емоційно-вольової сфери у рамках підготовки дітей до шкільного навчання створити наукові дослідження Д. Ельконін, Т. Шульга.

Особливо важливо на думку вчених сформувати у дошкільників бажання йти до школи, сформування мотивацію до навчання у школі, про це заначає у працях А. Маркова. У підготовці до школи необхідно забезпечити закладу дошкільної освіти високий рівень сформованості знань, вмінь та навичок.

У підготовці до навчання у школі є важливим комунікативно- мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку, що відображає тісний зв'язок психологічної готовності до школи з подальшим навчанням у початкових класах. Так у своїх працях означене питання розкриває М. Безруких тощо.

Як зазначає В. Сухомлинський, кожна дитина має право на гідний рівень освіти, має бути підготовлена до школи як у фізичному, так і психологічному аспекті. Вчений вважав, що від емоцій які дитина проживає під час навчання, комфортних умов перебування у школі залежить успіх і рівень засвоєння знань дитиною.

У Базовому компоненті дошкільної освіти, стандарті дошкільної освіти зазначено, що протягом дошкільного дмитинства необхідно формувати у дітей

знання про школу, необхідні навички для шкільного навчання, формувати компетентності, що передбачені програмами розвитку. Стандарт наголошує на необхідності співпраці дошкільної та початкової освітим у напрямі підготовки дошкільників до подальшого навчання у початкових класах [3].

У розрізі формування готовності дітей до шкільного навчання необхідно педагогам закладів дошкільної освіти у співпраці із вчителями початкових класів спрямовувати свою діяльність на розвиток у дитини бажання до навчання, позитивного ставлення до шкільного періоду, надання необхідних знань, умінь та навичок задля забезпечення пордальшого успішного означеного процесу [4, с. 6].

Саме від педагога, його професіоналізму та позиції залежатиме наскільки дитина позитивно ставитиметься до школи, нового колективу, спілкування з однолітками та педагога. Науковці зазначають, що необхідно заздалегідь знайомити дітей із приміщенням школи, його особливостями, майбутніми однокласниками, саме тоді у подальшому дитина буде почуватись звично у своєму класчі, матиме психологічно комфортні у мови перебування, розвитку та навчання.

Питання формування готовності дитини до шкільного навчання є центром досліджень та наукових розвідок багатьох науковців на сьогодні. Можемо зазначити щро ця проблема є багатовектороною у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Проте, на нашу думку, окреслена проблема потребує детального вивчення, уваги від науковців, вихователів закладів дошкільної освіти та педагогів початкових класів, керівництва школи та закладу дошкільної освіти. На нашу думку, на сьогодні необхідним є визначення ефективних засобів у підготовці до шкільного навчання, окреслення сучасного змісту, форм та методів роботи з дошкільниками в означеному напрямі, окреслення особливостей та аспектів саме формування мотиваційної готовності дітей до навчання, визначення педагогічних умов формування готовності дитини до навчання у школі, що стане перспективою процесу нашого дослідження.

З урахуванням вище зазначеного, це зумовило вибір теми нашого

дослідження «Формування мотиваційної готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі в ігровій діяльності».

Мета дослідження полягає у теоретичному та практичному обґрунтуванні гри як засобу формування мотиваційної готовності дошкільників до навчання у школі.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність поняття «готовність до школи», «мотиваційна готовність», «гра», «ігрова діяльність».

2. Розкрити завдання, зміст, форми та методи формування готовності дошкільників дро навчання у школі, визначити риси портрету першокласника.

3. Визначити особливості реалізації ігрової діяльності із дошкільниками як засобу формування готовності до шкільного навчання.

4. Визначити та охарактеризувати педагогічні умови формування готовності дошкільників до шкільного навчання, дослідити рівень сформованості готовності дошкільників до шкільного навчання.

5. Розробити методичні рекомендації щодо формування готовності дитини до шкільного навчання у ігровій діяльності.

Об'єкт дослідження – процес формування мотиваційної гготовності дитини до навчання у школі.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності дитини до навчання у школі.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових джерел; спостереження, опитування, вправи, ігри.

Теоретичне значення полягає в обґрунтованні значення ігрової діяльності у формуванні мотиваційної готовності дитини до навчання у школі, педагогічні умови підготовки дитини до навчання, що забезпечують правильно підібрані форми та методи роботи у формуванні мотиваційної готовності до навчання у школі, визначенні етапів готовності дошкільників до навчання у школі, принципи означеної підготовки, рис підготовленої дитини до навчання.

Практичне значення дослідження полягає у впровадженні визначених

педагогічних умов, гри формування готовності дитини до навчання у школі до освітнього процесу закладу дошкільної освіти; розроблення методичних рекомендацій щодо формування готовності дитини до навчання у школі у ігровій діяльності.

Результати дослідження можуть бути застосовані вихователями-методистами, вихователями, вчителями початкових класів, керівниками закладів дошкільної освіти та іншими особами які цікавляться напрямом підготовки дітей дошгкільного віку до навчання у школі.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

1.1. Мотиваційна готовність дитини до навчання у школі як науково-педагогічна проблема

В умовах сьогодення, період війни, функціонування переважно дистанційної форми навчання необхідно педагогам та науковцям приділяти велику увагу питанням підготовки дітей дошкільного віку до навчання у школі. Насамперед заклад дошкільної освіти має організувати свою роботу та освітній процес з урахуванням реформ початкової освіти та вимог до сучасного навчання першокласників. Для подальшого нашого дослідження вважаємо необхідним звернутись до наукових розвідок видатних учених з означеного напряму дослідження.

Проблема підготовки дітей до шкільного навчання висвітлюється у працях багатьох учених О. Запорожця, Г. Костюка, Л. Корольової, А. Крицької, Г. Бєлєнької [6], О. Бєлова [8], А. Богуш [12], Н. Гавриш, С. Буцкіна [14], А. Крицької [34] та інших.

На початку XX ст. Н. Лубенець зазначала, що необхідно починати виховання дітей з дитячого садочка, надалі продовжувати у школі, цей процес нагадує «зведення будівлі на піску і без фундаменту». Вчена зазначає, що своєрідністю цього процесу є те, що «старший ступінь дитячого садка на одну третину вже школа, а молодший ступінь школи на одну третину це дитячий садок» [18].

Відповідна означена готовність як психолого-педагогічний процес у школі формується в дитини у декілька етапів, цей процес є послідовним з моменту народження в спілкуванні з старшими й ровесниками, у грі, праці і дошкільному

навчанні. Насамперед це не дитина, яка йде до школи і готується до шкільного освітнього процесу, а особистість із її психологічною готовністю до нових умов життя, спілкування, діяльності у початкових класах.

Якщо дитина дошкільного віку не підготовлена до школи, у своїй діяльності подальшій вона не може зосередитися на уроці, вивченому матеріалі, голосі вчителя, вона може часто відволікаєтись. Така дитина не завжди буде слухати вчителя, вибиватись із загального навчального режиму роботи класу, може мати труднощі у спілкуванні з однолітками. Відчувати дискомфорт у перебування в класі.

Дитина, яка не готова до шкільного навчання за всіма параметрами чи декількома з них може бути не дуже розвинута у напрямі розвитку зв'язного мовлення, мати не докінця розвинуті розумові здібності, їй важко ставити за питання та висловлювати свою думку, не завжди може порівнювати предмети, визначати явища, та причиново-наслідкові зв’язки, не може виділяти головне, такій дитині важко опанувати контролем над собою та своїм емоційним станом у деяких ситуаціях.

На думку С. Буцкіна, який у своїх наукових розвідках досліджує проблему формування мотиваційної готовності дітей до навчання в школі, зазначає, що дитина, яка не готова до шкільного навчання буває не ініціативною та не прагне розвиватись, у неї немає бажанні дізнаватись щось нове, на низькому рівні розвимнутий пізнавальний інтерес.Така дитина має труднощі у спілкуванні, у формуванні та висловленні власної думки ба бажань. Такій дитині важко дається спілкування з старшими, дорослими, вчителями, вона боїться поставити запитання щодо навчальних проблем, труднощів, немає бажання їх вирішувати.

Для подальшого нашого дослідження вважаємо необхідним розкрити сутність поняття «готовність до шкільного навчання» [15].

Як зазначає І. Грузинська: «готовність до шкільного навчання – це сукупність фізіологічних і психологічних особливостей дитини дошкільника, яка і забезпечує успішний перехід до структурно організованого шкільного навчання» [17].

На думку В. Данильченко який у своїх наукових працях вивчає з чого складається готовність дитини до шкільного навчання, зазначає, що це поняття трактується як «відповідне бажання та усвідомлення необхідності вчитися, що виникає в результаті соціального дозрівання дитини дошкільного віку, передбачає появи у неї внутрішніх суперечностей, які відповідають за мотивацію до навчальної діяльності» [17].

А. Демчук трактує поняття «готовність до шкільного навчання як відповідні за вимогами програм знання, навички та поведінкові патерни, які дають змогу дітям початкових класів надалі вчитися й досягати успіхів у школі, своїй повсякденній діяльності [19].

І. Корякіна визначає поняття «готовність до шкільного навчання» як певну інтегративною характеристикою психічного та фізичного розвитку дитини, яка спрямована на формування особистості дитини та включає компоненти, що забезпечують дитячу успішну адаптацію до нових норм, умов і вимог школи, класу, дитячого колективу.

Враховуючи думки видатних учених ми дійшли власного визначення понятт «готовність до шкільного навчання» це сформованість дитини на рівні фізичного і психологічного розвитку, сформованість знань умінь і навичок для продальшого навчання у школі, сукупність рис та якостей майбутнього школяра, готовністьт дитини приймати виклики і долати їх, адаптуваатись до нових умов життя, режиму, норм і правил, які передбачені школою. Для подальшого нашого дослідження вважаємо необхідним узагальнити думски вчених щодо ттрактування поняття «готовність до шкільного навчання» (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Сучасні характеристики сутності поняття «готовність до шкільного навчання»

Дослідники	Сутність поняття «готовність до шкільного навчання»
І. Грузинська:	«Готовність до шкільного навчання» – це сукупність фізіологічних і психологічних особливостей дитини

Продовження таблиці 1.1

	дошкільника, яка і забезпечує успішний перехід до структурно організованого шкільного навчання»
В. Данильченко	«Готовність до шкільного навчання» це відповідне бажання та усвідомлення необхідності вчитися, що виникає в результаті соціального дозрівання дитини дошкільного віку, передбачає появи у неї внутрішніх суперечностей, які відповідають за мотивацію до навчальної діяльності.
А. Демчук	«Готовність до шкільного навчання» – це відповідні за вимогами програм знання, навички та поведінкові патерни, які дають змогу дітям початкових класів надалі вчитися й досягати успіхів у школі, своїй повсякденній діяльності.
І. Корякіна	«Готовність до шкільного навчання» як певна інтегративна характеристика психічного та фізичного розвитку дитини, яка спрямована на формування особистості дитини та включає компоненти, що забезпечують дитячу успішну адаптацію до нових норм, умов і вимог школи, класу, дитячого колективу.
Власне визначення поняття	«Готовність до шкільного навчання» – це сформованість дитини на рівні фізичного і психологічного розвитку, сформованість знань умінь і навичок для продальшого навчання у школі, сукупність рис та якостей майбутнього школяра, готовністьт дитини приймати виклики і долати їх, адаптуваатись до нових умов життя, режиму, норм і правил, які передбачені школою.

Отже, за думками вчених можемо зазначити, що дозрівання організму дитини вцілому, а точніше і фізично і нервової системи і емоційної і вольової сфери, ступінь розвитку психічних процесів, рівень сформованості особистості – є передумовами успішного початку навчання першокласника у школі [23].

Надалі вважаємо необхідним розкрити сутність поняття «мотиваційна готовність».

Л. Лещенко визначає поняття «мотиваційна готовність» як бажання вчитися, відповідне ставлення дитини до школи [29].

Т. Палько визначає поняття «мотиваційна готовність» як необхідну складову психологічного компоненту готовності дитини [34].

Т. Понімaнська зазначає, «мотиваційна готовність» як сформоване бажання дошкільників вчитись у школі, розуміння особливостей подальшого навчання [39].

Л. Токарєва зазначає, що «мотиваційна готовність» є передумова дошкільної зрілості дитини, система думок, сформований мотив навчатитсь у школі, вирішувати навчальні завдання, розуміння труднощів подальшого періоду, бажання їх долати [40].

З огляду на дослідження вчених ми визначили власне поняття «мотиваційна готовність» це бажання дитини відвідувати школу, розуміння особливостей періоду що очікує на дитину, готовність до серйозної діяльності, власної відповідальності за навчальні результати та власні вчинки.

Узагальнимо думки вчених з означеного поняття (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Сучасні характеристики сутності поняття «мотиваційна готовність»

Дослідники	Сутність поняття «мотиваційна готовність»
Л. Лещенко	«Мотиваційна готовність» є бажання вчитися, ставлення до школи і навчання як до серйозної діяльності
Т. Палько	«Мотиваційна готовність» як важлива складова психологічної. готовності дитини до навчання

Продовження таблиці 1.2

Т. Поніманська	«Мотиваційна готовність» стійке бажання дитини дошкільного віку навчатись у школі, розуміння того, що на дитину очікує, позитивне ставлення до цього періоду
Л. Токарєва	«Мотиваційна готовність» є передумова дошкільної зрілості дитини, система думок, бажання відвідувати школу, вирішувати навчальні завдання, розуміння труднощів подальшого періоду, бажання їх долати.
Власне визначення	«Мотиваційна готовність» це бажання дитини відвідувати школу, розуміння особливостей періоду що очікує на дитину, готовність до серйозної діяльності, власної відповідальності за навчальні результати та власні вчинки.

Ми вважаємо що мотиваційна готовність дитини до навчання у школі має формуватись на високому рівні.

Адже перехід із школи у дитячий садок є складним періодом для дитини. На цьому етапі у дитини вже є основні передумови навчання – довільність, способи пізнавальної діяльності, мотивація, комунікативні вміння. Але дитина залишається дошкільником, що йдучи в школу, уявляє яскравий, прекрасний та цікавий світ [34].

В умовах сьогодення учні початкових класів продовжують займатись ігровою діяльностю. Дітям цікава гра у різних формах роботи з ними. Саме застосування гри є сприянням оволодівання дітьми навчальною діяльністю , яка надалі буде основною тільки до десяти років. Навчальна діяльність найактивніша тобто приблизно до закінчення навчання у початковій школі. Оскільки діти набувають мотиваційної готовності до навчання у школі у ігровій діяльності то вважається, що вони та діти молодшого шкільного віку належать до одного дитячого періоду [10, с. 7].

Прийдучи до школи діти проявляють різні рівні розвитку. За спостереженнями вчених зазначається, що діти виявляють також різні рівні підготовки до навчання та шкільних умов. Вчителі початкових класів визначають, що діти першого класу, які були виховані в сім'ї, не відвідували заклад дошкільної освіти, або курси підготогвки до шкільного навчання вирізняються надмірною рухливістю, несформованістю норм і правил поведінки, відсутністю навичок самообслуговування, несформованими знаннями, компетентностями що передбачені програмою розвитку дітей дошкільного віку [20].

Мотиваційну готовність дітей до шкільного навчання досліджують науковці: В. Чорноморець [48], Н. Кауліна [48], Л. Токарєва [46], В. Климчук [24], О. Шимченко [24], І. Кленик [23] та інші.

На нашу думку мотиваційна готовність дитини до шкільного навчання має відбуватись у співпраці закладу дошкільної освіти та школи. Якщо дитина відвідує дитячий садок, вона засвоює правила і норми поведінки у закладі освіти, колективі, така дитина має навички самообслуговування, вміє спілкуватись з однолітками та пройде більш легкий період адаптації ніж дитина, яка не відвідувала заклад дошкільної освіти.

Формуванню якостей, школяра початкових класів, дитини яка піде до школи вимагає сукупності та реалізації системи педагогічних впливів. Ці впливи засновані на корекційній орієнтації дитячої діяльності і педагогічного процесу. Деякі джерела, які висвітлюють особливості підготовки дітей до школи, зазначають що, що діти йдуть у школу недостатньо готовими. При цьому дорослі які оточують дитину розуміють значення і потребу у відповідній підготовці дитини до школи. Питання підготовки дитини до шкільного навчання передбачає виконання завдань всебічного розвитку дитини в період дошкільного дитинства, яке потребує уваги з боку батьків дітей старшого дошкільного віку та педагогів закладів дошкільної освіти [21].

На нашу думку готовність дитини до навчання у школі відбувається не тільки у старшому дошкільному віці, а починається ще з иперіоду молодшого

дошкільного віку. Так вихователь може донести до дітей знання про професію вчителя на заняттях, розказати наскільки у школі цікаво і вже формувати пізнавальний інтерес дитини до навчання у школі.

Зазначимо, що формування готовності до школи є спільною роботою закладу дошкільної освіти та родини.

Отже, у цьому підрозділі ми визначили сутність понять «готовність до шкільного навчання», «мотиваційна готовність», проаналізували роботи видатних вчених з означеного питання. Визначили, що мотиваційна готовність полягає у сформованому бажанні дитини йти до школи, навчатись, отримувати знання.

Перспективою подальшого дослідження є визначення змісту, принципів, завдань підготовки дитини до шкільного навчання.

1. 2. Зміст формування мотиваційної готовності дитини до навчання у школі в ігровій діяльності

У попередньому підрозділі ми опрацювали літературу і визначили актуальність питання формування готовності дитини до шкільного навчання.

Вважаємо для подальшого нашого дослідження визначити види підготовки дитини до навчання у школі. На думку Т. Поніманської існують наступні види підготовки дитини до навчання у школі:

1) мотиваційна готовність – тобто передбачено формування бажання дитини йти до школи, здобувати знання;

2) емоційна готовність передбачає те, що дитина навчається контролювати свій емоційний стан, управляти емоціями, розуміти емоції свої та оточуючих людей;

3) розумова готовність – сформованість мислення, розвиток наочно-образного мислення, наявність знань у дитини про школу, її особливості;

4) психологічна готовність сформованість психологіччних процесів,

готовність дитини до адаптації, нового колективу, дитина виявляє повендінку яка є нормою за віком;

5) вольова готовність передбачає сформованість волі у дитини (вміння зачекати, поступитись і т. д.)

6) фізична готовність передбачає фізичний розвиток дитини відповідно нормам (антропологічні показники, стан здоров'я) тощо.

Взаємозв'язок видів підготовки дитини до навчання у школі (рис 1.1).

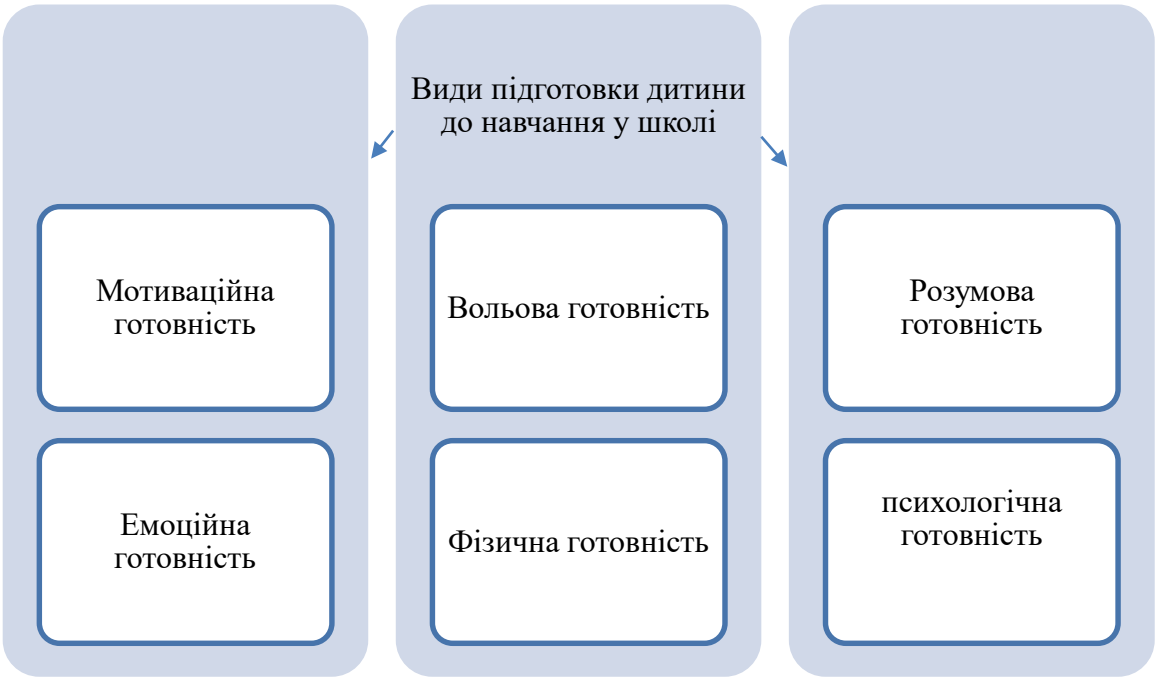

Рисунок 1. 1. Види готовності дитини до навчання у школі

У закладі дошкільної освіти має здійснюватись системна робота щодо цих заходів формування підготовки дитини до навчання у школі. Співпраця усіх учасників освітнього процесу, членів колективу сприятиме ефективності підготовки дошкільників до навчання. Кожен блок готовності є невід'ємною часчтиною, які взаємозалежні між собою. Наприклад, фізична готовність є передумовою інших видів готовності, особливо розумової. Якщо дитина має певні вади чи недоліки фізичного розвитку, постійно хворіє це буде впливати на її психічний розвиток та психічні пізнавальні процеси.

За означеними видами підготовки визначені завдання підготовки дитини

до навчання у школі. Завдання підготовки дитини до школи зазначені у програмах розвитку дітей дошкільного віку.

Таблиця 1.3

Завдання фізичної підготовки дітей до навчання у школі

Вид готовності	Завдання для реалізації (підготовки дитини до навчання)
Фізична готовність	– комплексна психолого-фізіологічна діагностика розвитку дітей та їх готовності до шкільного навчання, моніторинг стану здоров'я і фізичного розвитку дітей; – добір педагогічних технологій з урахуванням вікових особливостей дітей та їхніх функціональних можливостей на цьому етапі розвитку, відмова від «шкільного» типу навчання дітей дошкільного віку; – впровадження технологій створення здоров'язберігального середовища у дошкільному закладі; – забезпечення раціонального режиму дня, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, їхньої фізичної і розумової працездатності; – дотримання оптимального рухового режиму; – організація ефективного загартовування; – забезпечення сприятливої гігієнічної обстановки; – створення позитивного емоційного клімату; – використання психолого-педагогічних прийомів, спрямованих на попередження небажаних афективних проявів у дітей; – проєктування фізкультурно-ігрового середовища в умовах дошкільного закладу з метою оздоровлення і всебічного особистісного розвитку дітей (прийоми

Продовження таблиці 1.3

	підвищення ефективності використання обладнання, його оновлення, використання нестандартного обладнання тощо); – розроблення bосвітніх технологій з метою формування фізичної готовності до навчання у школі; – проведення заходів спрямованих на ррозвиток фізичних якостей дітей дошкільного віку.

На думку О. Баран мотиваційна готовність дітей до навчання у школі передбачає наступні завдання:

1) формування бажання дітей йти до школи;

2) формування позитивного ставлення до навчання у школі;

3) формування знань дітей про ппроцес навчання у школі, його цікавість;

4) формування ставлення дитини до навчання як до відповідальної діяльності;

5) формування позитивних думок про те, яким буде кожен день навчання у школі;

6) розвиток пізнавального інтересу, бажання отримувати знання тощо [5].

На нашу думку завдання емоційої готовності дітей до навчання у школі передбачають:

1) формування знань дітей про різні види емоцій (сум, радість, страх, переживання, гнів тощо);

2) формування вміння дітей виражати свої емоції відповідно їх стану;

3) формування вміння дітей керувати своїми емоціями у визначених ситуаціях;

4) формування вміння проявляти емпатію та співпереживання до оточуючих;

5) формування вміння розуміти емоції та стани оточуючих людей;

6) розвиток уміння дитини керувати своєю поведінкою тощо.

Вирішення та реалізація цих завдань в освітньому процесі закладу дошкільної освіти передбачають, що дитина буде емоційно готовою до навчання. За психологічними особливостями двтей дошкільного віку, вони не можуть ще управляти своїми емоціями, проте вони цьому навчаються. В умовах сьогодення та війни необхідно звертати увагу на те, що у дітей можуть бути панічні атаки, прояви страху у різних ситуаціях, тому необхідно надавати знання дітям щодо методів самоврегулювання свого стану, вправ встановлення дихання тощо.

До завдань психологічної підготовки дітей до навчання у школі вчені відносять рис.1.2.

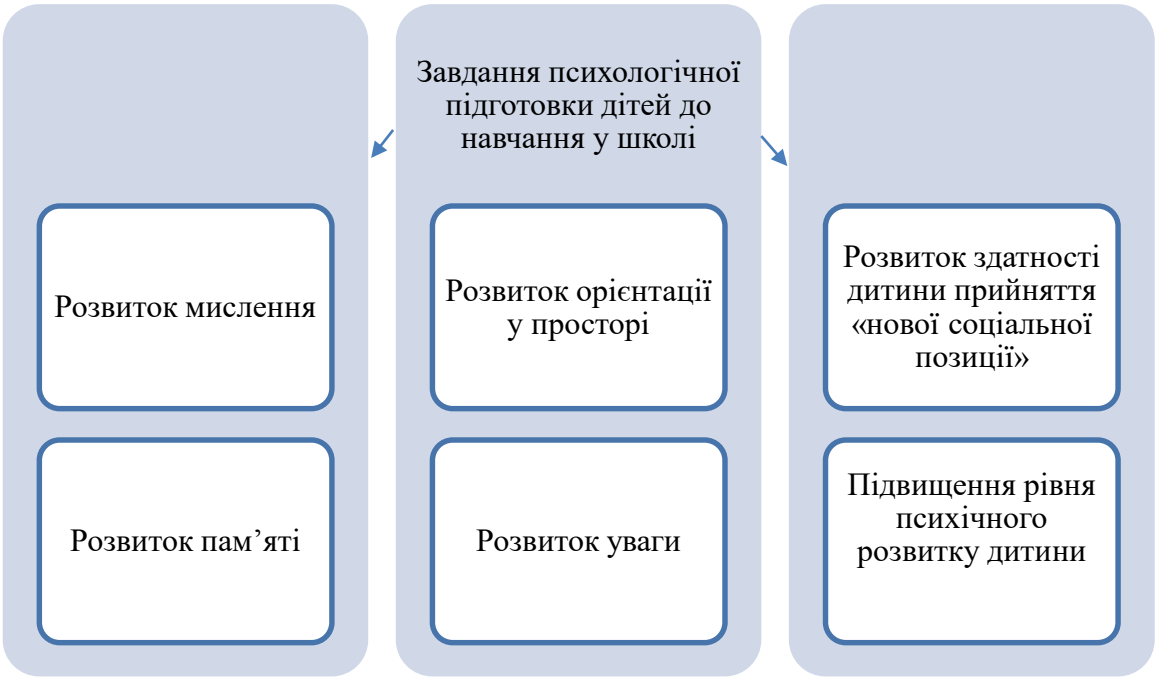

Рисунок 1. 2. Завдання психологічної підготовки дітей до навчання у школі

Ми підтримуємо думку учених що психологічна підготовка дитини до навчання є важливою та актуальною на сьогодні.

У закладі дошкільної освіти під час занять та різних форм роботи необхідно вихователям спрямовувати свою діяльність на розвиток наочно-образного мислення дітей дошкільного віку. Також необхідно розвивати критичне та креативне мислення.

Розвиток пам'яті вкрай необхідній для повноцінної підготовки дитини до

навчання у школі, адже дитина має запам’ятовувати ті знання які отримує.

Розвиток орієнтації у просторі відбувається протягом усього дошкільного дитинства. Дитина має знати такі поняття як «вправо», «вліво», «вгору», «вниз» тощо. Це допоможе дитині у майбутній навчальній діяльності, ефективності отримання нових знань.

Розвиток уваги також має велике значення для успішної діяльності дитини у школі. Адже уважна дитина краще сприймає знання, може реалізувати знавння у повсякденному житті та своїй діяльності.

На сьогодні необхідно готувати дітей до прийняття «нової соціальної позиції», адже у закладі дошкільної освіти дитина почувається вихованцем, має інший режим дня, вона має бути готова до ролі «учня» із готовністю брати відповідальність за свої вчинки та виконувати «роль» учня.

Нова соціальна позиція розкривається у працях вчених І. Дубровіної, В. Каган, Р. Овчарової, А. Фурман та інших.

Підвищення рівня загального психологічної готовності у закладі дошкільної освіти дітей до навчання у школі передбачає розвиток психічних пізнавальних процесів дітей дошкільного віку.

Завдання щодо формування вольової готовності дитини до навчання у школі полягають у:

1) Формуванні уміння дитини ставити мету своєї діяльності.

2) Формування уміння дитини планувати свої дії.

3) Формування уміння реалізувати план дій, знаходити шляхи для його реалізації.

4) Формування оцінювати результати своєї діяльності.

5) Формування уміння слухати та виконувати вказівки дорослого.

Ми вважаємо що вольова готовність дитини до навчання відіграє важливу роль у подальшому успішному процесі навчання.

У дошкільній освіті розвивати креативність дітей необхідно через різні види діяльності ігрову, дослідницьку, трудову, зокрема використовуючи діяльнісний підхід.

Отже, у цьому підрозділі ми описали зміст формування готовності дитини до навчання у школі, визначили види готовності дитини до навчання у школі, окреслили завдання готовності дитини до навчання, перспективою подальшого дослідження у наступному підрозділі є вмизначення педагогічних умов формування готовності дитини до шкільного навчання, їх характеристика.

1. 3. Педагогічні умови формування готовності дитини до навчання у школі в ігровій діяльності

Для успішної реалізації означених задань у попередньому підрозділі вважаємо необхідним визначити педагогічні умови формування готовності дитини до навчання у школі.

Г. Ковальова визначає наступні педагогічні умови підготовки дитини до навчання:

1) Організація всієї навчально-виховної роботи в дошкільному закладі

2) Співробітництво батьків, дитячого садка і школи [24].

Ми поводжуємось із думкою науковиці що означені педагогічні умови відіграють важливу роль у формуванні готовності дитини до навчання у школі.

Питання щодо педагогічних умов готовності дитини до навчання у школі розкривають науковці Л. Калмикова, О. Проскура, О. Савченко, Д. Струннікова та інші.

Н. Черепаня визначає наступні педагогічні умови формування готовності дитини до навачання у школі:

1) Взаємодія школи, закладу дошкільної освіти та сім’ї.

2) Професійний педагог із відповідними компетентностями для формування готовності дитини до навчання у школі.

3) Систематичний моніторинг і корекція результатів навчання і виховання.

4) Врахування особливостей індивідуального розвитку дітей [13].

На нашу думку означені педагогічні умови є доцільними та ефективними

у підготовці дітей до навчання у школі. Враховуючи дослідження вчених ми також визначили умови підготовки дитини до шкільного навчання (рис 1.3.)

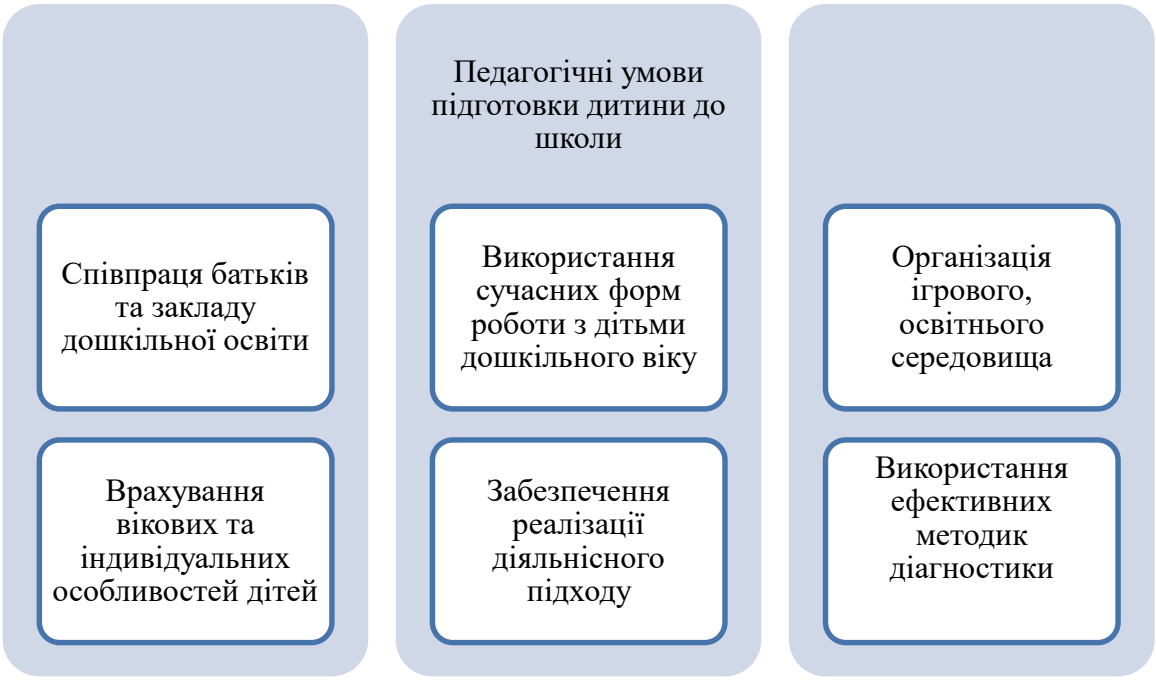

Рисунок 1. 3. Педагогічні умови підготовки дитини до шкільного навчання

Вважаємо необхідним для подальшого нашого дослідження розкрити характеристику кожної педагогічної умови формування готовності дитини до шкільного навчання.

Перша умова полягає у співпраці батьків та закладу дошкільної освіти у підготовці дитини до навчання в школі. Батьки є зразком для дитини у всьому, тому вони відіграють важливу роль у формуванні саме мотиваційної готовності до навчання, якщо батьки розповідатимуть дітям про позитивні сторони навчання у школі, проводитимуть екскурсії до шкільних стадіонів, розповідають про позитивний досвід свого навчання, відповідно за таких умов діти краще сприйматимуть перехід від закладу дошкільної освіти у початкові класи.

У сучасних умовах багато людей відмовилися від відповідальності за виховання дітей, замінивши її матеріальною підтримкою. Вони делегують цей обов’язок державним або приватним дитячим закладам [13]. Без батьківської любові в дошк віці дітям не тільки важко, але майже неможливо довіряти і

любити інших. Іншими словами, це не знання або недостатня обізнаність є «злочином». Проблеми сімейного виховання та їх вплив на дітей вивчаються в багатьох галузях, включаючи педагогіку, психологію, соціальну роботу та психотерапію, як первинний чинник соціалізації і виховання вивчали такі вчені, як: Т. Алєксєєнко, Г. Ващенко, Б. Грінченко, А. Капська, О. Лубенець, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, І. Франко та багато інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Роль батьків у підготовці дитини до школи надзвичайно важлива і багатогранна. Вченими визначено кілька ключових аспектів цієї ролі:

1. Фізична підготовка:

– режим дня (батьки мають встановити і підтримувати чіткий режим дня, що включає достатній час для сну, харчування, відпочинку та ігор);

– здоров'я (важливо слідкувати за здоров'ям дитини, забезпечити її необхідними щепленнями, стежити за станом зору, слуху тощо);

– харчування (збалансоване харчування допомагає дитині бути енергійною і сконцентрованою під час навчання);

2. Психологічна підготовка:

– створення позитивного ставлення до школи (батьки повинні допомогти дитині сформувати позитивне ставлення до навчання і школи як до місця, де можна дізнатися багато нового і цікавого);

– підтримка емоційної стабільності (необхідно підтримувати дитину у подоланні страхів та тривог, пов'язаних зі школою, і навчити її справлятися з новими ситуаціями);

– навички спілкування (важливо допомогти дитині розвивати навички спілкування, вміння працювати в колективі та вирішувати конфлікти);

3. Інтелектуальна підготовка:

– основні знання та навички (важливо допомогти дитині опанувати базові знання та навички, які стануть у пригоді в школі, наприклад, вміння читати, писати, рахувати);

– розвиток інтересу до навчання (батьки можуть заохочувати дитину до

читання, дослідження світу, розвитку творчих здібностей);

4. Соціальна підготовка:

– соціалізація (батьки можуть допомогти дитині адаптуватися до нового соціального середовища, підтримуючи її у спілкуванні з однолітками і вчителями);

– навчання відповідальності (важливо навчити дитину бути відповідальною за свої дії, виконувати завдання вчасно та дотримуватися правил)

5. Практична підготовка:

– навчання самостійності (батьки можуть допомогти дитині стати більш самостійною, наприклад, навчити її одягатися, складати свої речі, готувати портфель до школи);

– організація робочого простору (важливо створити для дитини зручне місце для навчання вдома, де вона зможе зосереджено виконувати домашні завдання) [32].

Батьки, активно залучаючись до підготовки дитини до школи, допомагають їй легше адаптуватися до нового етапу життя і успішно почати навчання.

Друга умова формування готовності дитини до шкільного навчання використання сучасних форм роботи з дітьми дошкільного віку. Однією з ефективних форм підготовки дітей до школи є організація ігрової діяльності. Будь-яку інформацію дитині до 7 років необхідно доносити у вигляді гри, інакше інформація буде лише виснажувати дитину. Гра готує мозок дитини до навчання завдяки тому, що:

– максимізує залученість;

– у грі відбувається саморегуляція уваги та емоцій;

– оптимізує волю і прибирає протистояння;

– оптимізує пам’ять;

– активує дослідницький режим, спрощує вирішення проблем, дозволяє помилятися та пробувати знову;

– оптимізує емоційну реакцію, зберігає доступ до почуттів марності та задоволення [38].

Саме у грі дитини проявляє свої знання та вміння їх застосовувати. Також сучасними і цікавими методами роботи у обговоренні теми шкільного навчання з дітьми є:

– розглядання, спостереження;

– питання, обговорення, відкриті запитання, які не перевіряють дітей, а мотивують до роздумів, наштовхують їх на певні думки;

– обговорення (діалог, гіпотези, роздуми, висловлювання власної думки);

– дивовижні факти [18].

Для зацікавлення дітей до питань шкільного навчання необхідно використовувати також сучасні форми

– проведення різних видів ігор, зокрема сюжетно-рольової де діти можуть показати свої знання та наприклад прожити роль вчителя чи учня;

– екскурсії до школи (де діти можуть ознайомитись із класом, взагалі середовищем навчання), онлайн-екскурсії у рамках дистанційної освіти

– зустрічі із вчителями;

– проведення квестів на відповідну тематику;

– проведення занять (зокрема ознайомлення із довкіллям) та інші сучасні форми роботи.

Наступною умовою підготовки дитини до школи є організація ігрового, освітнього середовища.

Одна з основних умов створення предметно-розвивального середовища в групі є опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між вихователем і дітьми, що означає: «Вихователь не поруч, не над, а разом з дітьми, на рівні їх оценят». Предметно-розвивальне середовище в групі має бути динамічним і змінюватися залежно від віку, індивідуальних особливостей дітей, пори року, тем, які вивчаються. Воно повинно передбачати створення певних центрів (куточків, зон) залежно від програми розвитку, навчання і виховання дітей, щоб діти мали, змогу займатися одночасно різними видами діяльності за власним

бажанням та інтересами (розглядати ілюстрації, гратися, виконувати вправи тощо), не заважати одне одному, а також за власним вибором переходити від одного центру діяльності до іншого, від спокійних занять до активних.

Групові кімнати мають облаштовуватися меблями згідно зросту дітей, а всі іграшки та матеріали повинні бути сертифіковані. Залежно від площі групових приміщень, потреб та інтересів дітей, їх уподобань, вихователь сам визначає кількість осередків (центрів, зон, куточків), їх розміщення та обладнання. Орієнтовний перелік центрів (зон, осередків, куточків) предметно-розвивального середовища в групі задля ефективного процесу підготовки дитини до школи:

1. Ігровий: сюжетно-рольові, будівельно-конструкторські, настільні, друковані, дидактичні ігри з логічним навантаженням, театралізовані ігри (з наборами обладнання, нескладних декорацій, елементами костюмів чи вбрання для ігор-драматизацій та інсценівок), рухливі ігри з атрибутами; ігрове обладнання, меблі, різновиди іграшок (фігури людей, тварини, рослини, транспортна іграшка); килим для ігрової діяльності.

2. Пізнавальний (матеріали з математики, логіки, сенсорики, грамоти, екологічного та економічного виховання, розвитку мовлення, дослідницько-пошукової діяльності, українознавства, християнської етики та ін.). У цьому куточку необхідні матеріали:

– набори геометричних фігур (плоскі та об’ємні), умовних мірок; математичні ваги; задачі-цікавинки; цифри в межах 10–20; цифрові картки для штрихування; математичні головоломки, ребуси, конструктори; вимірювальне приладдя та інструменти (лінійка, сантиметр, пісковий та звичайний годинник, мірні стаканчики, термометр для вимірювання температури, повітря і води); мозаїка; пазли; лічильний матеріал; математичні дидактичні ігри, логічні завдання; картки для складання прикладів і задач; зошити для самостійної роботи на друкованій основі та ін.;

– абетка, картки з друкованими літерами для штрихування; предметні та сюжетні картинки; листівки; картинки-загадки; лото; літери на кубиках;

настільна магнітна абетка; фланелеграф; «живі» літери;

– поличка «Розумні книжки»: довідники, дитячі енциклопедії; книжки з розвивальними завданнями; книжка-скринька; українські народні казки; книжка-ширма; картинки-парадокси; ілюстрації до літературних творів; портрет письменника, з творами якого діти вже обізнані (старший дошкільний вік); дитячі журнали; тематичні альбоми; малі фолькльорні жанри; схеми, моделі для роботи з казкою;

– магнітофон із записами; діапроектор, діафільми, слайди, діапозитиви; інтелектуальні ігри, головоломки, ребуси, кросворди; колекції марок, наклейок; прапори держав світу, герби; календарі, атласи, глобус; карта зоряного неба; фотоальбоми;

– «скринька знахідок»; «скринька бережливих і економних»; «торбинка добрих справ»;

– предмети для дослідницько-пошукової діяльності: бінокль; збільшуючі скельця; мікрокалькулятори; компас; годинник; мікрофон; телефон; фен-сушка; комп'ютер дитячий; мікроскоп; різні ємкості для рідини; набір сипких матеріалів (сіль, цукор, чай, крупи; камінчики, пісок, глина; насіння різних рослин); набір матеріалів (скло, дерево, залізо, пластмаса, папір, тканина) для визначення їх властивостей; лійки; термометри; ящики для вирощування розсади; календарі спостережень; гербарій; Червона книга України та ін.; кімнатні рослини, акваріум, інші живі об'єкти та предмети догляду за ними;

– групова дитяча газета (з малюнками, цікавими дитячими оповідками, розповіддями, вітаннями тощо), яка має свою назву (вона може мати назву таку, як і група). Газету діти оформляють щотижня або ж рідше, виходячи з потреб та дитячих інтересів, і розміщують на видному місці у роздягальні

3. Естетичний (художній):

– стіл з відкидними кришками-мольбертами та індивідуальними секціями для матеріалів; дошка настінна; шафа-тумба для матаріалів та інструментів; традиційні та нетрадиційні матеріали (гуаш, олівці, фломастери, зубочистки, зубні щітки, пташині пера, шматочки губки, поролон, піпетки, котушки, гудзики,

олівці-штампи, трафаретки, тички, клаптики тканини, свічки, вата, сірники без сірки, кісточки різних розмірів, шматочки целофану; копірувальний папір, картон, клей, кольорова туш, гладенькі камінчики, пластилін, солоне тісто тощо);

– дитячі музичні інструменти (традиційні, нетрадиційні);

– екрани-ширми для театралізованих вистав та ігор; різні види театрів для дітей; велике та мале дзеркало.

4. Центр трудового виховання:

– дидактична лялька з великим комплектом одягу для неї (діти вчаться одягати, роздягати ляльку, годувати, купати, вкладати спати тощо), посудом, меблями, предметами для купання тощо;

– предмети із серії «Столяруємо» (для хлопчиків) та «Вишиваємо» (для дівчаток);

– щітки для одягу та взуття;

– різноманітні фартушки, щітки, совки, миски, відро, таці (для господарсько-побутової праці);

– для ручної праці: ножиці, голки, клей, шило, молоток, пінцет, наперсток, папір (глянсовий, пакувальний, газетний, цигарковий, фільтрувальний, промокальний, шпалери, фольга тощо); кришки від пляшок; мідний дріт; природний та покидьковий матеріал (жолуді, каштани, шишки, горіхи, камінці, зернята фруктів, кора різних дерев, хвоя, коріння, мох, очерет, сухі квіти, трава, лушпиння з цибулі і часнику, апельсинові та лимонові шкірки, тополиний пух, мушлі, лоза, гілочки, насіння ясена (клена, липи, акації, кавуна, гарбуза, дині, соняшника, проса, маку), котушки, пластмасові стаканчики, намистинки, гудзики, тирса, стружка, пробки, шкіра, замша, гумові трубочки, штучні барвники тощо);

– куточок чергових по їдальні: щітка, совок, фартушки, косинки (для дівчаток), шапочки-ковпачки (для хлопчиків).

5. Центр здоров’я:

– спортивний куточок для самостійної рухової діяльності дітей: гімнастична стінка, драбина, дуги, навісні мішені, гойдалки, ребриста дошка,

традиційні і нетрадиційні тренажери та обладнання (доріжка здоров'я, кольорові шнури, палички-коні, моталочки, серсо, прапорці, хустинки, стрічки, м'ячі, кубики, мішечки з піском, шишки, горіхи, скакалки, обручі тощо; спортивні іграшки та атрибути до рухливих ігор;

– валеологічний куточок: дидактичні ігри, посібники з основ здоров'я;

– ігровий комплекс «Зелений вогник»: макет з розміткою дороги, іграшкові будинки, макети дерев, набір дорожніх знаків, різні види іграшкового транспорту; фланелеграф з набором дорожніх знаків, площинні будинки, фрагменти вулиць, плакати, настільні ігри; модель світлофора.

6. Центр відпочинку (психологічного розвантаження) для емоційного розвантаження дітей, зняття втоми і постійного напруження, задоволення потреби дітей в усамітненні:

– м'яка зручна канапа чи диванчик;

– м'які іграшки, улюблені дитячі книжки та журнали;

– магнітофон із записами для релаксації;

– матеріали для малювання.

Отже, від ігрового освітнього середовища залежить підготовка дітей до школи.

Врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей як умова.

Наступна необхідна педагогічна умова мотиваційної підготовки дитини до школи, це те, що педагог має здійснювати діяльність з урахуванням характеристик дитини сучасного покоління дітей. На думку О. Бєлової сучасна дитина визначається такими означеними характеристиками:

1. Кожен єдиний.

2. Не порівнює себе з іншими.

3. Легко відходить, якщо їй не комфортно.

4. Вони талановиті, краще орієнтуються у світі.

5. Швидко аналізує великий обсяг інформації.

6. Одночасно любить і може якісно виконувати декілька завдань.

7. Вона не готовий до дорослих проблем.

8. Креативна.

9. Народжується фізіологічно незрілою.

10. Уяву і фантазію включає лише в зоні комфорту.

11. Важко запам’ятовує, але знає де шукати.

12. У їхній картині світу немає ієрархії.

На нашу думку у підготовці дітей до навчання у школі вихователь має враховувати актуальні риси сучасних дітей (рис 1.4)

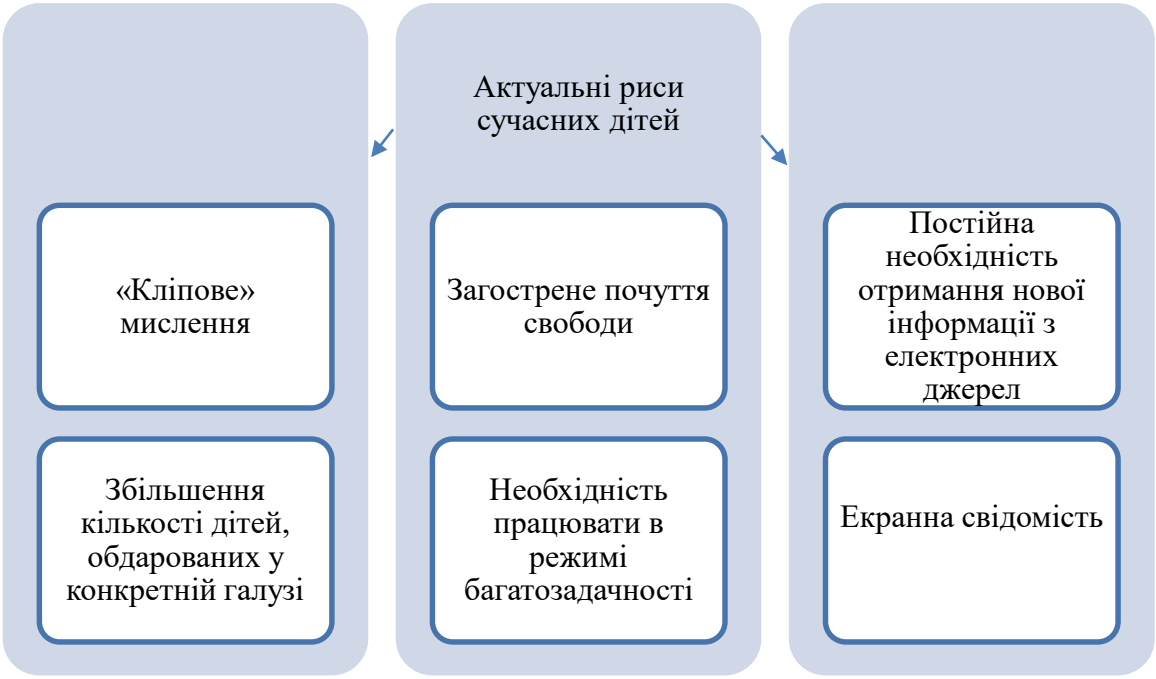

Рисунок 1. 4. Харакатеристики дитини сучасного покоління

У роботі з дітьми вихователь має врахувати, що діти мають екранну свідомість, постійно прагнуть взаємодіяти з джерелами інформації, гаджетами, що іноді негативно впливає на їх розвиток. Проте через гаджети вихователь може ознайомлювати дітей із школою, формувати бажання навчатись.

Забезпечення реалізації діяльнісного підходу є наступною умовою підготовки дитини до навчання у школі.

А. Леонтьєв розширив принцип єдності свідомості і діяльності, висунувши принцип єдності психіки (в її різних формах) і діяльності. Діяльність описується як така, що складається з трьох структурних одиниць: діяльність-дія-операція (діяльність визначається мотивом, дія визначається метою, операція визначається конкретними умовами її протікання).

Наприклад, навчальна діяльність, яку здійснює дитина дошкільного віку, може направлятися мотивом покращити власну гру, або мотивом залучення до колективної діяльності, або мотивом спілкування з однолітками на нові теми, або мотивом самовдосконалення і т. д., у реальності кожній діяльності, зазвичай, відповідають кілька мотивів (не або-або, а і-і), тому говорять про полімотивованість діяльності. На рівні дії в рамках навчальної діяльності дитина може здійснювати лінійне вимірювання однією мірою, щоб збудувати необхідну для гри споруду – обиратиме способи вимірювальної діяльності, готуватиме необхідне оснащення, тобто реалізовуватиме конкретн усвідомлену мету – побудувати будиночок, де проживатиме лялькова родина.

Мета являє собою образ потрібного майбутнього, для досягнення якого необхідно здійснити дію, що у свою чергу, містить у собі ряд операцій. Операціями в рамках дії будівництва може бути читання казки, пояснення дорослого про способи роботи з конструктивно-будівельним матеріалом, необхідність вимірювання для будівництва, щоб ляльковий будиночок був не занадто маленьким для мешканців, підбір оснащення тощо. Структурні одиниці діяльності рухливі. Так, те що ще вчора було дією, сьогодні може перерости в самостійну діяльність. Наприклад, якщо дитина навчилася вимірювати у процесі будівництва окремої споруди, то згодом зможе конструювати більш складні об’єкти, удосконалюючи спосіб вимірювання. Він стане цікавий дитині сам по собі. Таке явище вчені називають «зсув мотиву на мету».

Діяльність можна розрізняти по спрямованості: на об’єкти зовнішнього світу, іншої людини і самого себе. Діяльність розрізняється відповідно предмету: ігрова діяльність, навчальна діяльність, трудова діяльність і т. д.

Д. Ельконін увів поняття «провідної діяльності, тобто діяльності, яка відповідає найбільш значущому мотиву в той чи інший віковий період, або в тій чи іншій особистісно-значущій ситуації. Психологія вже давно встановила, що знання можливо засвоїти лише в процесі їх використання в діяльності. Це зумовлено тим, що засвоєння знань відбувається одночасно із засвоєнням способів дій з ними. Діяльнісний підхід у житті взагалі є досягненням психології. Він

ґрунтується на принциповому положенні про те, що психіка людини нерозривно пов’язана з її діяльністю й діяльністю ж обумовлена.

Тобто активність суб’єкта проявляється в процесі його взаємодії з навколишнім світом. Ця взаємодія складається з вирішення життєво важливих завдань, що визначають сутність існування й розвитку людини.

Психологічна характеристика діяльності вимагає розглядати її як складне динамічне явище, що складається з різноманітних елементів (компонентів), що пов’язані між собою й визначають функціональну структуру діяльності. Структурний аналіз діяльності проводиться з різними цілями, і при цьому використовується широке розмаїття типів і наборів основних структурних компонентів. У різних аспектах аналіз структури діяльності розглядався в роботах Г. Атанова, О. Волкова, В. Зінченка, О. Конопкіна, О. Леонтьєва, Б. Ломова, М. Ніколова, В. Шадрікова та ін.

Під структурою діяльності автори розуміють взаємозв’язок між елементами, які складають певну систему, спрямовану на одержання зазначеного результату. Аналіз досліджень дозволив визначити узагальнену схему орієнтовної основи діяльності: мета діяльності; логічна структура етапів діяльності; критерії оцінки результатів діяльності на кожному етапі; спосіб дії на кожному етапі; оцінка досягнутих результатів, аналіз та коригування способів дій.Діяльність є формою зв’язку суб’єкта зі світом. Вона містить два процеси: активну перебудову світу суб’єктом (опредмечення) та зміну самого суб’єкта за рахунок убирання в себе все більш широкої частини предметного світу (розпредмечення). Діяльність є первинною по відношенню до суб’єкта і до предмета діяльності. І суб’єкт, і об’єкт ніби уособлюються в процесі діяльності. Головний канал розвитку суб’єкта – інтеріоризація – перехід форм зовнішньої матеріально-чуттєвої діяльності до внутрішнього плану. Впливаючи на зовнішній світ і змінюючи його, людина змінює й саму себе.

Головна характеристика діяльності – її предметність. Під предметом розуміємо не лише природний об’єкт, а й предмет культури, у якому зафіксовано певний суспільно вироблений спосіб дії з ним. Та цей спосіб відтворюється

кожного разу, коли здійснюється предметна діяльність. У цій характеристиці відображено обумовленість процесу діяльності зовнішнім світом (матеріальним та ідеальним) та спрямованість розвитку самої діяльності та її суб'єкта на освоєння все нових предметів, на включення все більшої частини світу в діяльнісні стосунки .

Інша характеристика діяльності – її соціальна, суспільно-історична природа. Самостійно відкрити форми діяльності з предметами людина не може. Це відбувається за допомогою інших людей, які демонструють зразки діяльності та включають людину до спільної діяльності, тим самим передаючи її досвід. Перехід від діяльності, розподіленої між людьми, що виконується в зовнішній (матеріальній) формі, до діяльності індивідуальної (внутрішньої) й складає основну лінію інтеріоризації, у ході якої формуються психологічні новоутворення (знання, уміння, здібності, мотиви тощо).

Діяльність передбачає цілеспрямовану активність, яку спонукають або зовнішні обставини, або стан потреби, що вимагає задоволення. У випадку, якщо людина є автором власної активності, таку активність називають суб'єктною. Умовою реалізації такої активності є суб'єктивний досвід. Неспроможність людини самоствердитися й самореалізуватися в суспільному житті замикає її в суворо окреслених рамках. Отже, важливою для формування особистісних властивостей є саме діяльність, оскільки в ній відбувається новоутворення й розвинення таких якостей, як активність, відповідальність, самостійність, упевненість тощо.

Діяльнісний підхід в освіті визначається як спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію.

Насамперед вихователі у закладі дошкільної освіти мають планувати ігри у підготовці дитини до навчання у школі враховуючи реалізацію характеристик гри (рис 1.4).

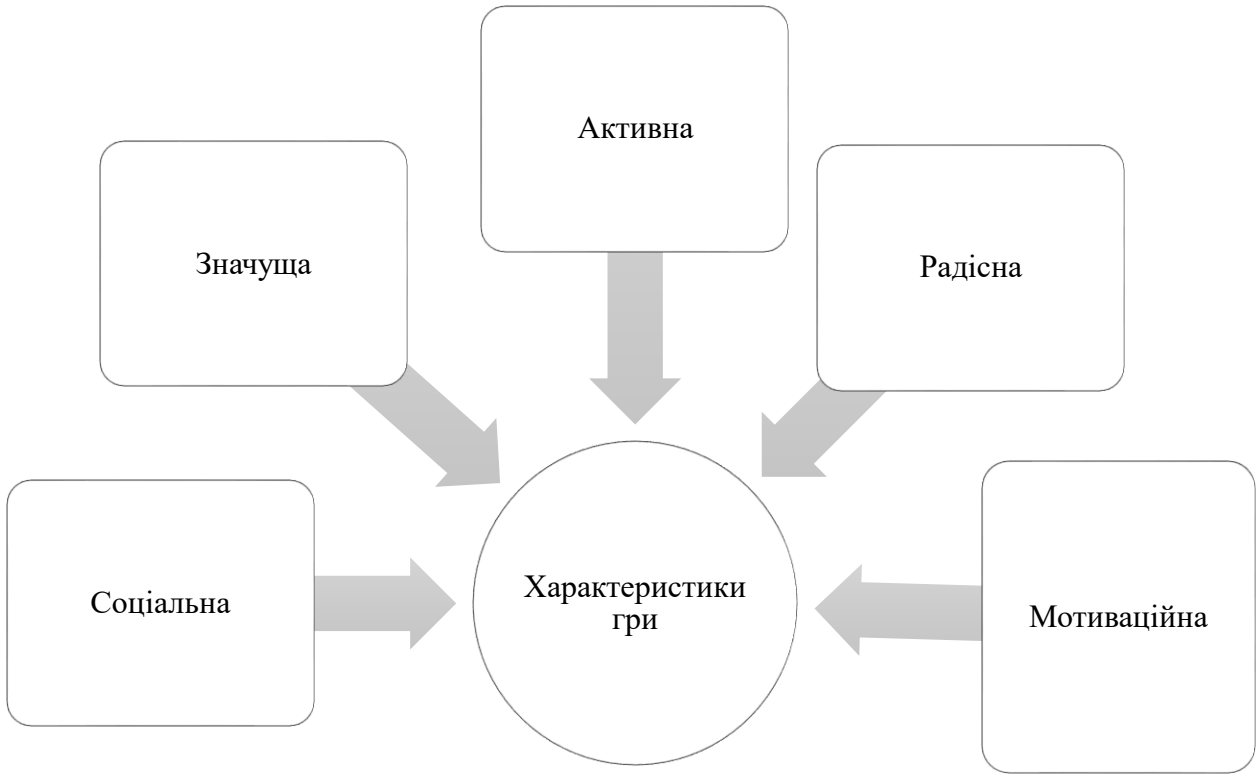

Рисунок 1. 4. Характеристики гри

Останньою визначеною нами умовою підготовки дитини до навчання у школі є використання ефективних методик діагностики.

Потрібно чітко уявляти мету діагностичного обстеження, а саме: навіщо тестувати дитину:

1. Визначити, наскільки відповідає рівень розвитку дитини тим нормам, які характерні для дітей цього віку.

2. Дізнатися про індивідуальні особливості розвитку психологічних якостей дитини. Адже деякі з них можуть бути розвинені добре, а деякі гірше. Наявність у дитини окремих недостатньо розвинених якостей може стати. причиною серйозних перешкод у процесі подальшого навчання у школі. За допомогою методик і тестів можна попередньо виявити ці «слабкі місця» і внести відповідні корективи (підібрати ігри та вправи, спрямовані на розвиток потрібної якості).

3. Оцінити ефективність тих засобів і методів, які використовують для розвитку дитини. Наприклад, вихователь, який працює з п’ятилітками, може

протестувати їх з допомогою психолога на початку навчального року, а потім наприкінці. Порівняння отриманих результатів покаже, у кого які зміни відбулися (і чи відбулися вони взагалі).

4. Для ознайомлення дітей з різноманітними тестами (використовуючи для цього подібні завдання), щоб діти, таким чином, готувалися до тих «перевірочних іспитів», котрі зустрінуться їм і під час вступу до школи і на різних етапах навчання у майбутньому. Попереднє ознайомлення зтиповими завданнями допоможе дітям уникнути під час таких іспитів надмірної емоційної напруги чи розгубленості, тобто так званого «ефекту несподіванки», і почувати себе більш впевнено і комфортно.

5. Для відбору дітей в класи з ускладненою програмою. Тестування має проходити в присутності невеликої комісії з вчителів.

Отже, цьому підрозділі ми визначили педагогічні умови підготовки дитини до навчання у школі, охарактеризували кожну умову, значили особливості впровадження діяльнісного підходу з дітьми дошкільного віку

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДЖЕННЯ СФОРМОВАНСТІ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

2.1. Визначення рівнів, показників готовності до навчання у школі

Для подальшого нашого дослідження вважаємо необхідним визначити компоненти рівні та показники готовності дитини до навчання у школі.

Важливою складовою готовності дитини до школи є її психологічна готовність. Існують різні думки фахівців щодо структури психологічної готовності, однак здебільшого виокремлюють такі її компоненти:

– соціальний;

– емоційно-вольовий;

– інтелектуальний;

– мотиваційний [28].

Дитина має розуміти, що в школу вона йде не лише гратися з друзями, а й отримувати нові знання та вміння. Проте, навчатися вона буде не сама. У класі здебільшого навчаються близько тридцяти учнів, тому дитина має вміти спілкуватися та працювати в групі. Тож у дитини до початку навчання у школі бажано сформувати:

– адекватну самооцінку;

– потребу в спілкуванні з іншими;

– уміння приймати інтереси групи дітей;

– уміння налагоджувати взаємини з однолітками та дорослими [44].

Варто виховувати в дитини не лише лідерські якості та навички, а й уміння за потреби поступатися. Дитина має бути терплячою до інших. Психологічна готовність дитини до школи тісно пов’язана з мотиваційною готовністю передбачає розвиток її емоційно-вольової сфери, показники якої свідчать про сформованість відповідного компонента психологічної готовності до навчання в

школі. Йдеться зокрема про такі показники, як:

– упевненість у собі;

– переважання позитивного настрою;

– прагнення стримувати негативні емоції;

– уміння керувати своєю поведінкою;

– розвиток емоційної стійкості;

– довільність пізнавальних процесів, зокрема сприймання, мислення, пам’яті, а також уваги;

– довільність поведінки — здатність робити не лише те, що цікаво, а й те, що потрібно, доводити розпочату справу до кінця.

Бажано вчити дитину виражати свої думки, емоції та бажання, «читати» емоції та настрій інших, прагнути враховувати це під час взаємодії.

Про сформованість інтелектуального компонента психологічної готовності дитини до школи свідчить наступні показники:

– розвинуте сприймання;

– стійка пізнавальна увага;

– розвинуті мислення та мисленнєві операції, проявляється у здатності виокремлювати та розуміти важливі ознаки та зв’язки між предметами;

– здатність відтворювати зразок;

– оволодіння усним мовленням;

– розвиток дрібної моторики, зорової координації;

– розвиток здатності до навчання.

Важливо не перевантажувати дитину інформацією, яку вона через свої вікові особливості ще не може повністю сприйняти. Бажано подавати знання дозовано. Інформація має відповідати віковим інтересам дитини. Одне з основних завдань формування інтелектуального компоненту психологічної готовності дитини до навчання в школі – навчити її слухати та переказувати почуте, відповідати на запитання відповідно до теми. Дорослий, навчаючи дитину, має бути для неї мудрим учителем, наставником, другом.

Мотиваційний компонент готовності дитини до школи відображає її

бажання чи небажання вчитися. Цей компонент є визначальним у структурі психологічної готовності дитини до навчання в школі, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової обов'язковістю, інтелектуальним навантаженням, необхідністю долати труднощі тощо.

Виокремлюють такі показники сформованості мотивів навчання:

– внутрішні (пізнавальні), що характеризуються потребою в інтелектуальній активності, пізнавальним інтересом;

– зовнішні (соціальні), шо виявляються в бажанні дитини займатися суспільно значущою діяльністю, в авторитетному ставленні до вчителя.

Мотиви навчання формують внутрішню позицію школяра, яка є одним з основних показників психологічної готовності дитини до навчання.

Мета діагностики: визначити рівень сформованості готовності дитини до школи, а саме, мотиваційної.

Відповідно до даної мети були сформульовані наступні завдання:

1. Визначити діагностичні показники та рівні готовності до школи.

2. Розробити характеристики рівнів готовності дошкільнят до школи.

3. Розробити діагностичні завдання.

4. Провести діагностичне дослідження з дітьми старшого дошкільного віку.

5. Проаналізувати підсумки проведеного діагностичного дослідження.

На підставі вивченої психолого-педагогічної літератури з теми дослідження були взяті за основу методики діагностики рівня сформованості готовності до школи, Л. Черемошкина, Л. Регуш і адаптовані показники рівня [13; 19; 16; 25].

Ми визначили чотири рівні готовності дитини до школи:

– високий;

– середній;

– достатній;

– низький.

Оцінка показників представлена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка показників рівня сформованості готовності дошкільників до школи

№ п/п	Показники	Критерії
1.	Знання про школу, умов навчання	Дитина знає і розуміє що на неї очікує у школі, учасників освітнього процесу
		Дитина розповідає про школу іншим однолітка м
		Дитина самостійно знаходить може опановувати знання, має пізнавальний інтерес
2.	Сформованість внутрішніх мотивів дитини до навчання	Дитина вивляє потребу у інтелектуальній активності, отриманні знань.
		Дитина проявляє пізнавальний інтерес, бажання отримати нові знання
		Дитина самостійно може визначити що їй цікаво, обирати види діяльності.
3.	Сформованість зовнішніх мотивів дитини до навчання	Дитина виявляє бажання займатись суспільною діяльністю
		Дитина розуміє авторитет вихователя та вчителя
		Взаємодіє з однолітками, виявляючи бажання до навчання
4.	Сформованість ігрової діяльності	Дитина взаємодіє з однолітками у ігровій діяльності, може виявляти знання, бажання вчитись у грі

Надалі вважаємо за потрібне охарактеризувати рівні сформованості

мотиваційної готовності дитини до школи.

Високий рівень. Відповіді, в яких бажання йти до школи, стати школярем, навчатися подається з адекватним уявленням про школу. Наприклад, діти відповідають: «Усім потрібно навчатися у школі, щоб, коли виростеш, добре працювати», «Хто добре навчається в школі, той зможе стати лікарем, учителем, бізнесменом, юристом», виявляє бажання та мотиви до навчання у школі.

Достатній рівень. Відповіді, в яких бажання йти до школи, прагнення стати школярем з поверховим уявленням про школу, з окремими яскравими враженнями, неістотними для вимог школи: «У школі цікаво, там багато дітей», «Мені вже купили форму і портфель».

Середній рівень. Відповіді, в яких бажання йти до школи, прагнення стати школярем з поверховим уявленням про школу, з окремими яскравими враженнями, неістотними для вимог школи: «У школі можливо цікаво, там багато дітей», «Мені ще не купили форму і портфель».

Низький рівень. Відповіді свідчать про начебто правильне уявлення дітей про вимоги, які ставить школа, і водночас викривають їхні побоювання, навіть острах: «Я боюся, що не почую, що говорить учителька», «Я, напевне, не зумію зробити те, про що вчителька говорить».

Отже, у цьому підрозділі ми проаналізували думки науковців щодо компонентів та рівнів, показників сформованості дитини до навчання у школі. У перспективі досліджень у наступному підрозділі є визначення рівня сформованості мотиваційної готовності дитини до навчання у школі за допомогою підібраних вправ та методик.

2. 2. Дослідження рівнів сформованості креативності вихователів закладів дошкільної освіти

Нами було проведено дослідження з визначення рівня сформованості мотиваційної готовності дітей до навчання у школі, з дошкільнятами старшої

групи на базі Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №75 «Сонечки» Запорізької міської ради. У дослідженні взяли участь дві групи дітей старшого дошкільного віку (перша група 20 дітей, друга група 25 дітей).

Ми проводили з дітьми старшого дошкільного віку відповідні методики, ігри та вправи. Першою ми провели методику «Бесіда» Мета якої є визначити рівень мотиваційної готовності до школи, уявлення про школу та співвідношення уявлень і бажання навчатися. Інструкція виконання: визначення мотиваційної готовності дитини до навчання у школі відбувається шляхом бесіди. Вихователь ставить нескладні запитання на тему, близьку до життєвих інтересів дитини:

1. Чи відвідуєш ти дитячий садочок?
2. Чи маєш братів і сестер, які вже ходять до школи?
3. Чи розповідали вони тобі щось про школу?
4. Чи хочеш ти ходити до школи?
5. Як ти думаєш, що гарного, цікавого буде в школі?
6. Навіщо у школі дзвоник?

Результати початкової діагностики в балах відображені у табл. 2. 1.

Таблиця 2. 1

Показники за методикою щодо мотиваційної готовності дітей до навчання

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап, %	Констатувальний етап	Контрольний етап
	Кількість дітей	Кількість дітей	Кількість дітей	Кількість
Високий	9,0 %	28,0 %	5,0 %	15,0 %
Достатній	29,0 %	46,0 %	33,0 %	45,0 %
Середній	41,5 %	21,0 %	50,0 %	35,0 %
Низький	20,5 %	5,0 %	12,0 %	5,0 %

З таблиці видно, що після впровадження нами педагогічних умов та

методичних рекомендацій щодо сформованості мотиваційної готовності дітей до навчання діагностики в ЕГ рівень сформованості мотиваційної готовності зріс на 19 % (з 9,0 % до 28,0 %), з достатнім – на 17,0 % (29,0 % до 46,0 %); зменшилися показники середнього рівня – на 21,5 % (з 41,5 % до 21,0 %), та низького рівня – на 14,6 % (з 20,5 % до 5,0 %). Незначні зміни відбулися й у КГ: так, показники високого рівня збільшилися на 10,0 % (з 5,0 % до 15,0 %), достатнього – на 12,0 % (з 33,0 % до 45,0 %); середнього рівня зменшилися на 15,0 % (з 50,0 % до 35,0 %) та низького рівня також зменшилися: на 7,0 % (з 12,0 % до 5,0 %).

Наступною проведеною нами методикою з дітьми старшого дошкільного віку є методика «Мислення і мовлення» Мета її виявити рівень розвитку мислення і мовлення дитини що відіграє важливу роль у психологічній та мотиваційній готовності дитини до навчаннея. Зміст завдання: дитина будує розповідь за малюнком, описуючи побачене на ньому, розкриваючи зміст малюнка. Роздатковий матеріал: серія малюнків. Інструкція. Розглянь малюнок і поясни, що ти бачиш на ньому. Дитина самостійно розкриває зміст малюнків, будує невеличку розповідь. Вона може бути розгорнутою або стислою, але має відображати розуміння дитиною логіки подій. Оцінка результатів здійснюється за трьома рівнями (високий, середній, низький). 10 балів − дитина самостійно розкриває зміст малюнка, будуючи невеличку розповідь, яка відображає її розуміння змісту ілюстрації; 7 балів − дитина має певні труднощі у побудові зв'язної розповіді, проте вона успішно відповідає на послідовно поставлені запитання; 4 бали − дитина перераховує предмети чи явища на малюнку, у мовленні допускає багато помилок, речення незакінчені.

Проаналізувавши відповіді дітей, можна зробити висновок про те, що у дошкільнят:

− у стані середнього ступеню сформовано розкрити зміст ілюстрації та розповісти про школу;

− недостатньо сформоване вміння знаходити зміст ілюстрації та скласти розповідь про навчання у школі;

− у деяких дітей на високому рівні сформовані означені показники

методики. Результати дослідження за даною методикою представлені на рис.2.1.

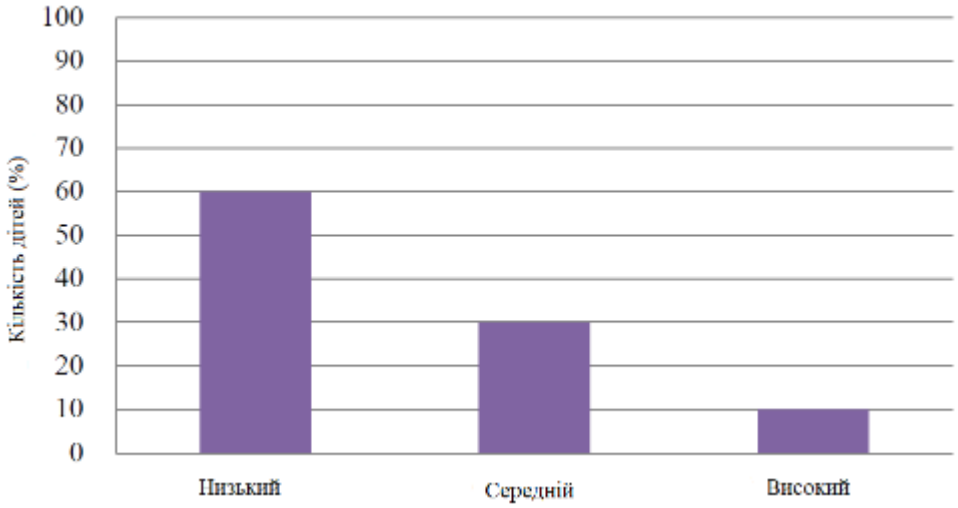

Рисунок. 2. 1. Результати виконання завдань дошкільниками за методикою «Мислення і мовлення»

Наступною діяльністю проведеною нами з дітьми є методика експериментальна бесіда «Внутрішня позиція школяра». ЇЇ мета з'ясувати, чи сформувалася в дитини внутрішня позиція школяра. Діти дають відповідь на означені запитання. Результати дослідження за цією методикою представлені у табл. 2. 2.

Таблиця 2. 2

Результати діагностики за методикою «Внутрішня позиція школяра»

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап, %	Констатувальний етап	Контрольний етап
	Кількість дітей	Кількість дітей	Кількість дітей	Кількість
Високий	21,0 %	42,0 %	15,0 %	25,0 %
Достатній	32,0 %	49,0 %	32,0 %	35,0 %
Середній	29,0 %	8,0 %	25,0 %	23,0 %
Низький	18,0 %	1,0 %	18,0 %	7,0 %

Відповідно до таблиці 2. 2, позитивну динаміку показників помічено в ЕГ: так показник високого рівня збільшився вдвічі – на 21,0 % (з 21,0 % до 42,0 %),

показники достатнього рівня – на 8,3 % (з 33,3 % до 41,6 %); знизилися показники середнього – на 17,0 % (з 32,0 % до 49,0 %) та низького – на 17,0 % (з 18,0 % до 1,0 %) рівнів. У КГ показники високого рівня майже не змінилися.

На ступна проведена нами методика «Бесіда про школу». Її мета дослідити, як дитина ставиться до шкільного навчання, чи сформувалася в неї внутрішня позиція школяра. По черзі ставляться дитині п’ять запитань. Відповіді фіксуються у бланку.

Рівень внутрішньої позиції школяра. що було проведено в обох групах (ЕГ та КГ) визначено. Так, на констатувальному етапі експерименту показник високого рівня становив в ЕГ 10,0 % та 11,0 % в КГ, то на контрольному етапі показники збільшилися в ЕГ до 25,0 % дітей, у КГ – до 15,0 %; показник середнього рівня на констатувальному етапі в ЕГ був 35,0 %, а в КГ – 36,0 % учнів; показник низького рівня на констатувальному етапі в ЕГ був 30,0 %, а в КГ – 38,0 % учнів. Позитивна динаміка сформованості внутрішньої позиції дітей табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка сформованості внутрішньої позиції школяра

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап, %	Констатувальний етап	Контрольний етап
	Кількість дітей	Кількість дітей	Кількість дітей	Кількість
Високий	10,0 %	20,0 %	11,0 %	15,0 %
Достатній	25,0 %	58,0 %	15,0 %	25,0 %
Середній	35,0 %	20,0 %	36,0 %	40,0 %
Низький	30,0 %	2,0 %	38,0 %	20,0 %

Наступна діагностична діяльність з дітьми яку ми провели є тест мотиваційної готовності дитини до школи (за Т. Марцинковською). Його мета зрозуміти внутрішню позицію дитини щодо школи. Інструкція «Уяви місто, в

якому існують лише дві школи. Я по черзі називатиму ознаки, за якими вони відрізняються, а ти маєш вибрати, у якій зі шкіл хочеш навчитися».

Динаміку сформованості внутрішньої позиції дитини щодо школи подано на в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка рівнів сформованості внутрішньої позиції дитини щодо школи

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап, %	Констатувальний етап	Контрольний етап
	Кількість	Кількість	Кількість	Кількість осіб
Високий	12,0 %	25,0 %	13,0 %	17,0 %
Достатній	28,0 %	45,0 %	25,0 %	26,0 %
Середній	45,0 %	27,0 %	46,0 %	48,0 %
Низький	15,0 %	3,0 %	16,0 %	9,0 %

Порівняльний аналіз рівнів сформованості внутрішньої позиції дитини щодо школи показав: в ЕГ відсоток учнів з високим рівнем зріс з 12,0 % до 25,0 %, у КГ з 13,0 % до 17,0 %, в достатньому рівні показник в ЕГ збільшився з 28,0 % до 45,0 %, у КГ – з 25,0 % до 26,0 %, середній рівень в ЕГ знизився на з 45,0 % до 27,0 %, а в КГ зріс з 46,0 % до 48,0 %, низький рівень зменшився в ЕГ з 15,0 % до 3,0 %, а в КГ – з 16,0 % до 9,9 %.

Наступна проведена нами методика «Профіль соціального розвитку дитини». Її мета визначити, наскільки в дитини розвинені соціальна поведінкова компетентність та комунікативні навички. Інструкція: «Уважно прочитайте запропоновані твердження та оцініть, наскільки вони притаманні дитині, поставивши позначку у відповідній чарунці». Проаналізовано, скільки оцінок

перебувають у зоні +2,+1 й визначається, рівень розвитку соціально-поведінкової компетентності дитини за ранжуванням:

– низький – 15– 20% оцінок;

– середній – 30– 50% оцінок;

– достатній – 50– 75% оцінок;

– високий – 75– 80% оцінок.

Результати дослідження за цією методикою представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка результатів за методикою «Профіль соціального розвитку»

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап, %	Констатувальний етап	Контрольний етап
	Кількість	Кількість	Кількість	Кількість осіб
Високий	18,0 %	30,0 %	17,0 %	17,0 %
Достатній	35,0 %	47,0 %	35,0 %	36,0 %
Середній	42,0 %	22,0 %	43,0 %	44,0 %
Низький	5,0 %	1,0 %	5,0 %	3,0 %

За результатами дослідження визначено, що в ЕГ відсоток дітей з високим рівнем зріс з 18,0 % до 30,0 %, у КГ не змінився, в достатньому рівні показник в ЕГ збільшився з 35,0 % до 47,0 %, у КГ – з 35,0 % до 36,0 %, середній рівень в ЕГ знизився на з 42,0 % до 22,0 %, а в КГ зріс з 43,0 % до 44,0 %, низький рівень зменшився в ЕГ з 5,0 % до 1,0 %, а в КГ – з 5,0 % до 3,0 %.

Наступна проведена нами методика «Казка». Її мета з’ясувати, які мотиви домінують у мотиваційній сфері психіки дитини. Необхідно запросити дитину в кімнату, де заздалегідь розкладені на столі звичайні іграшки, й запропонувати розглянути їх. Через 1 хв запропонуйте дитині послухати казку. Читайте нову, цікаву казку, яку дитина раніше не чула. На кульмінаційному фрагменті

зупиніться й запитайте, чого дитина наразі хоче більше погратися іграшками чи дослухати казку. Запитання до дитини «Чого ти зараз хочеш більше погратися іграшками, що є в кімнаті, чи дослухати казку?». Оцінка результатів дитини. Якщо в дитини переважають пізнавальні інтереси, вона прагнутиме дізнатися закінчення казки. Якщо, навпаки, ігрові дитина віддасть перевагу грі.

Порівняльний аналіз результатів сформованості мотивів дітей до шкільного навчання в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка рівнів сформованості мотивів дітей до навчання

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап, %	Констатувальний етап	Контрольний етап
	Кількість	Кількість	Кількість	Кількість осіб
Високий	7,0 %	20,0 %	7,0 %	12,0 %
Достатній	15,0 %	45,0 %	16,0 %	25,0 %
Середній	35,0 %	30,0 %	35,0 %	45,0 %
Низький	43,0 %	5,0 %	42,0 %	18,0 %

Протягом дослідження ми проводили опитування дітей та ставили ім нам запитання. У рамках нашої теми необхідно визначити бажання дітей навчатись у школі. Задля цього ми проводили бесіди з дітьми (індивідуальні) та запитували:

– Чи подобається тобі в садочку і буде подобатись у школі?

– Чому вважаєш, що необхідно навчатись у школі?

– Чи очікуєш від школи чогось цікавого?

– Чи всі мають навчатись у школі?

– Чи хочеш піди до школи, першого класу і навчатись?

Питання після якого підвели підсумки: чи бажають діти навчатись у школі. На це запитання результати дослідження представлені на рис 2. 2.

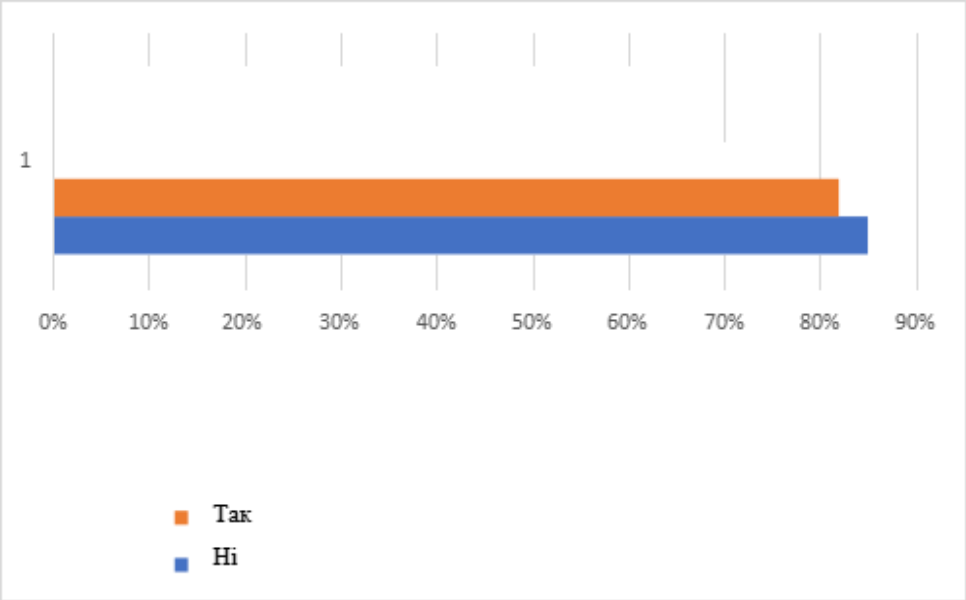

Рисунок 2. 2. Результати відповідей дітей щодо бажання навчання

Оцінка здійснювалась за варіантами відповідей дітей «так», «ні». Ці показники за даним питанням приємно вражають. За наведеними результатами, можна зазначити, що діти заначили можливо бажють навчатись, 82% учасників, але більність 86% зазначили, що прагнуть навчатись у школі.

Отже, у цьому підрозділі ми представили результати дослідження сформованості мотиваційної готовності дітей до навчання у школі.

2.3. Методичні рекомендації щодо формування мотиваційної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі в ігровій діяльності

На нашу думку у підготовці дітей до навчання у школі вихователь має врахувати наступні аспекти, та новоутворення які відбуваються у дітей дошкільного віку:

1. Формуються первинні «внутрішні етичні інстанції», моральні уявлення оцінки, які злиті з емоційним ставленням до дорослого. «Що таке добре і що погано». Ці етичні інстанції діють поряд з естетичними «Хороше не може бути поганим».

2. Виникає ієрархія мотивів, головними стають соціальні мотиви, з'являється супідрядність мотивів. В цьому віці можна спостерігати перевагу обдуманих дій над імпульсивними. Переборювання безпосередніх бажань визначається не тільки очікуванням нагороди чи покарання зі сторони дорослого, але й обіцянкою самої дитини (принцип «даного слова»). Завдяки цьому формуються такі якості особистості, як стійкість і вміння долати труднощі, виникає також почуття обов'язку до інших людей.

3. Розвивається довільна поведінка: саморегуляція, здатність до ситуативної поведінки, підкорення віддаленої мети, здатність вольових зусиль. В дошкільному віці образ, що орієнтує поведінку, спочатку існує в конкретній наочній формі, а потім він стає більш загальним, виступає в ролі правила, чи норми. На основі формування довільної поведінки у дитини з'являється прагнення керувати собою і своїми вчинками. Об'єктами самопізнання є окремі частини тіла, дії, мовні акти, вчинки, переживання та особистісні якості.

З розвитком довільності психічних процесів стає можливим їх усвідомлення, що служить основою саморегуляції. У спільній грі, виконуючи різноманітні завдання, діти порівнюють свої досягненнями інших, оцінюють не лише наслідки своєї роботи, але й власні можливості, вчаться контролювати себе та ставити перед собою конкретні вимоги.

4. Формується об'єктивна самооцінка (якою я є і якою можу бути) і форми свідомості, що з нею пов'язані: почуття впевненості, самолюбство, прагнення до самоствердження. Оцінювання дитиною власних вчинків, умінь та інших якостей формується на основі оціночних суджень дорослих. З віком зростає об'єктивність дитячих самооцінок. Характерною є схильність дитини до самоствердження спочатку в очах дорослих, потім – однолітків, а згодом – і у власних очах.

5. Центральним новоутворенням є уява активної участі дитини в різних видах діяльності. Уява включається в склад мислення, самосвідомості, ставлення до інших людей. Уява – основа первинного творчого ставлення до навколишнього світу.

6. Формується символічна функція свідомості, розвиваються сенсорні і інтелектуальні здібності.

Також у своїй роботі вихователь має врахувати особливості кризи дітей що може виникати у старшому дошкільному піці (кризи 6–7 років), причини, які впливають на більш раннє настання кризи:

1. Зміна соціально-економічних і культурних умов життя суспільства в останні роки привела до зміни системи вимог, що висувають дітям цього віку. Ще зовсім недавно до шестилітньої дитини ставилися як до дошкільника, то тепер на неї дивляться як на майбутнього школяра.

Від шестилітньої дитини вимагають вміння організовувати свою діяльність, виконувати правила і норми, більш прийняті для школи, чим дошкільного закладу. Дитину активно навчають знанням і умінням шкільного характеру, самі заняття в дитячому садку нерідко проводяться у формі уроку. Більшість учнів першого класу до моменту вступу в школу вже вміють читати, рахувати, мають широкі знання з різних областей життя.

2. Багаточисленні експериментальні дослідження показують, що пізнавальні можливості сучасних шестилітніх дітей перевищують відповідні показники їх однолітків 6–7 років. Пришвидшення темпу психічного розвитку є одним із факторів зміщення кризи 7 років на більш ранній період.

3. Старший дошкільний вік характеризується значними змінами в роботі фізіологічних систем організму, його недаремно називають віком молочних зубів, віком «витягування в довжину». В останні роки спостерігається більш раннє дозрівання основних фізіологічних систем організму дитини.

Отже, в новій соціальній позиції і нових видах діяльності у дітей починає формуватися значно раніше. В той час можливість реалізувати цю потребу, строк вступу до школи залишились тими же: значна частина дітей починають навчання з 7 років. Перехідний вік, таким чином, виявився розтягнутим від 5,5 до 7,5 – 8 років, протікання кризи в сучасних умовах стає більш гострішим.

В старшому дошкільному віці дитина вперше усвідомлює розходження між тим, яку позицію вона займає серед інших людей, і тим, які її реальні

можливості і бажання. З'являється чітко виражене прагнення до того, щоб зайняти нову більш «дорослу» позицію в житті і виконувати нову, важливу не тільки для себе самої, але і для інших людей діяльність. Дитина втрачає цікавість до дошкільних видів діяльності і прагне до нової позиції школяра і до навчання як нової соціально значущої діяльності.

Також вихователі мають врахувати симптоматику кризи 6–7 років у підготовці дітей до школи:

1. Втрата дитячої безпосередності. Старші дошкільники перестають бути наївними і безпосередніми, як раніше, стають менш зрозумілими для оточуючих. Причиною такої зміни є диференціація (розподіл) в свідомості дитини її внутрішнього і зовнішнього життя. До семи років дитина діє відповідно до актуальних в даний момент переживань. Її бажання і вираження цих бажань в поведінці (внутрішнє і зовнішнє) являють собою неподільне ціле.

Поведінку можна умовно описати за схемою: «захотіла-зробила». Наївність і безпосередність говорять про те, що зовні дитина така як «всередині», її поведінка зрозуміла. Втрата безпосередності і наївності в поведінці старшого дошкільника означає включення в його вчинки деякого інтелектуального моменту, який ніби вклинюється між переживанням і дією дитини. Її поведінка стає свідомою і може бути описана за такою схемою: «захотіла – усвідомила – зробила».

Усвідомлення включається в усі сфери життя дитини: усвідомлення ставлення до себе оточуючих і своє ставлення до них і до самої себе, свій індивідуальний досвід, результати власної діяльності і т. д.

2. Симптом «гіркої цукерки» – дитині погано, але вона намагається цього не показувати. Виникають труднощі у вихованні, дитина починає замикатися і стає некерованою.

3. Штучність поведінки, вертлявість, безглуздість, клоунада.

Вихователь має спрямувати свою роботу на формування якостей дитини майбутнього першокласнека. Ми вихначили риси портрету майбутнього першокласника (рис 1.1).

Рисунок 2. 3. Риси портрету майбутнього першокласника

На нашу думку це важливі риси щодо дитини у її підготовці до навчання в школі.

Як зазначено у нашому дослідженні, що успішна мотиваційна готовність здійснюється саме у ігровій діяльності, вважаємо за необхідне представити у методичних рекомендаціях методику керівництва сюжетно-рольовими іграми дітей у групі старшого дошкільного віку:

1. Вчити дітей самостійно організовувати сюжетно-рольові ігри: обирати тему для гри, імпровізувати в її здійсненні, створювати предметно-ігрове середовище, ігрову ситуацію, розгортати ігровий сюжет.

2. Спонукати дітей заздалегідь розподіляти ролі в ігровій групі з 3–4 осіб.

3. Вчити дітей в разі потреби виконувати в ході гри в одному сюжеті 2–3 ролі.

4. В процесі гри спонукати дітей додержувати засвоєних норм і правил поведінки, виявляти чуйність, прагнення допомогти, піклування, взаємовиручку, долання перешкод тощо.

5. Вчити дітей в процесі гри добирати, замінювати іграшки, предмети, створювати обстановку для гри за допомогою різноманітного допоміжного

матеріалу відповідно до теми та сюжету гри.

6. Вчити дітей використовувати у грі іграшки, зроблені своїми руками, вміти споруджувати потрібні для гри будівлі (пароплав, мости, вокзал, світлофор, залізницю, дитячий садок, будинки, вулицю, місто тощо): використовувати в іграх природний матеріал (пісок, воду, глину, сніг, лід).

7. Вчити дітей вносити різноманітність у театралізовані ігри, використовувати при підготовці до спектаклю театралізовані ляльки, саморобні іграшки, атрибути, елементи костюмів, декорацій.

8. Продовжувати вчити дітей цікаво і змістовно гратися як наодинці, так і вдвох-втрьох чи в більших за кількістю дітей ігрових групах, вміти домовлятися.

9. Вчити дітей обирати із пізнавального багажу події, які найбільше підходять до гри, намічати послідовність у сюжеті.

10. Опанувати виразні засоби, які необхідні для виконання різних ролей, відображення рольових дій, взаємин, вміння змістовно гратися наодинці, в мікро-, макроігрових групах, додержуючись рольових способів поведінки, норм та етикету спілкування, свідомо використовуючи іграшки-замінники. (Це кінцева мета у Базовому компоненті дошкільної освіти).

Тематика сюжетно-рольових ігор для старших дошкільників: «Сім’я», «Дитячий садок», «Школа», «Моряки», «Льотчики», «Аптека», «Бібліотека», «Лікарня»,«Пекарня», «Пошта», «Пожежники», «На меблевій фабриці», «На фабриці іграшок», «Збирання врожаю», «Автомобільний транспорт», «Космонавти», «На тваринницькій фермі», «Наше місто», «Моряки» та ін.

У ході нашого дослідження нами розроблена модель підготовки дитини до навчання у школі в умовах закладу дошкільної освіти. Модель була розроблена з урахуванням принципів:

– систематичності та послідовності;

– науковості;

– врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, сучасних умов дошкільної освіти.

Модель представлено (рис. 2.4).

Рисунок 2.4. Модель підготовки дитини до навчання у школі

Модель передбачає залученість до підготовки дітей до шкільного навчання усіх учасників освітнього процесу, застосування сучасних форм роботи з дітьми дошкільного віку з урахуванням дистанційної освіти. На нашу думку впровадження запропонованої моделі підготовки дитини до навчання у школі вихователями закладів дошкільної освіти сприятиме підвищенню рівня сформованості готовності дошкільників до шкільного навчання.

Отже, у цьопу підрозділі ми запропонували методичні рекомендації формування готовності дитини до навчання у школі, визначили особливості та симптоми кризи 6-7 років. Які необхідно врахувати вихователю у педагогічній діяльності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нами здійснено теоретичне та практичне обґрунтування проблеми підготовки дитини до навчання у школі. У ході дослідження доведена актуальність проблеми.

Актуальність дослідження полягає у тому, що особистість дитини дошкільного віку формується перш за все у період дошкільного дитинства. У дитини формуються необхідні якості та характеристики, компетентності, що передбачені програмами розвитку дітей дошкільного віку. Шкільний період життя дитини та його початок є одним з найбільш складних періодів дитинства. Тому необхідно педагогам закладів дошкільної освіти спрямувати свою роботу на формування готовності дитини до прийняття нової «соціальної ролі».

Формування мотивації та бажання навчатись є одним із визначальних аспектів готовності дитини до навчання. Саме ігрова діяльність є провідною для дітей дошкільного тому у грі дитина набуває знань, проявляє свій життєвий досвід, зокрема щодо питання шкільного навчання.

У ході дослідження визначено сутність понять «підготовка до школи», «розвиток», «виховання», «мотиваційна готовність до навчання». Здійснено аналіз наукових джерел, праць видатних учених з означеної проблеми.

Визначено зміст та завдання підготовки дитини до навчання, види готовності дошкільників до шшколи (мотиваційна, емоційна, психологічна, вольова, розумова,м фізична). Розкрито особливості мотиваційної готовності до шкільного навчання.

Представлено завдання мотиваційної підготовки до школи (формування бажання дітей йти до школи; формування позитивного ставлення до навчання у школі; формування знань дітей про процес навчання у школі, його цікавість; формування ставлення дитини до навчання як до відповідальної діяльності; формування позитивних думок про те, яким буде кожен день навчання у школі; розвиток пізнавального інтересу, бажання отримувати знання тощо). Зазначено,

що саме у ігровій діяльності формується особистість дитини дошкільного віку та їх готовність до шкільного навчання.

Визначено та охарактеризовано умови підготовки дітей до шкільного навчання (співпраця батьків та закладу дошкільної освіти; використання сучасних форм роботи з дітьми дошкільного віку; організація ігрового, освітнього середовища; врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; забезпечення реалізації діяльнісного підходу; використання ефективних методик діагностики).

Визначено компоненти, рівні (високий, достатній, середній, низький) та показники сформованості готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. Представлено показники сформованості мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку за кожним рівнем. Визначено показники сформованості мотивів до навчання (внутрішні (пізнавальні), що характеризуються потребою в інтелектуальній активності, пізнавальним інтересом; зовнішні (соціальні), шо виявляються в бажанні дитини займатися суспільно значущою діяльністю, в авторитетному ставленні до вчителя).

Проведено педагогічний експеримент. Дослідження здійснювалось на базі Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №75 «Сонечки» Запорізької міської ради. У дослідженні взяли участь дві групи дітей старшого дошкільного віку (перша група 20 дітей, друга група 25 дітей). У ході етапів експерименту підібрані вправи, методики, питання, сплановані бесіди, що спрямовані на визначення рівня мотиваційної готовності дітей до шкільного навчання. Визначено необхідність розробки рекомендація задля підвищення рівня сформованості готовності старших дошкільників до школи.

У ході дослідження розроблені методичні рекомендації щодо підготовки дітей дошкільного віку до навчання у школі для вихователів закладів дошкільної освіти. У рекомендаціях визначено особливості та симптоми кризи 6-7 років, представлено методику педагогічного керівництва сюжетно-рольовими іграми у старшому дошкільному віці, як основного елементу формування мотиваційної готовності дошкільників до навчання у школі.

Розроблено та теоретично обгрунтовано модель підготовки дитини до шкільного навчання, у якій зазначено необхідність реалізації педагогічних умов, впровадження сучасних форм роботи з дітьми, що спрямовано на успішний результат сформованості готовності дітей до школи, риси портрету першокласника.

На нашу думку, результатом впровадження означених педагогічних умов формування мотиваційної готовності дітей до школи, розроблених методичних рекомендацій для вихователів закладів дошкільної освіти, запропонованої моделі підготовки дитини до навчання є підвищення рівня готовності дошкільників до навчання.

Отже мету роботи яка полягала у теоретичному та практичному обґрунтуванні гри як засобу формування мотиваційної готовності дошкільників до навчання у школі досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агіляр В. Туклер В. В. Сюжетно-рольові ігри дітей : спостерігаємо, спрямовуємо, надихаємо. *Дошкільне виховання*. 2018. № 7. С. 20-24.

2. Аксьонова О., Аніщук А., Артемова Л., Кононко О. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Нова програма. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

3. Бадіца М. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобом дидактичної гри. *Формування особистості дошкільника засобами освітніх технологій*. 2012. Вип. 1. С. 41–46.

4. Баран О. Розширюємо зону свободи, або дидактичні ігри як засіб усебічного розвитку дитини. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 2. С. 45–49.

5. Бєлєнька Г. П’ятирічні : на фінішній прямій до школи. *Дошкільне виховання*. 2013. № 11. С. 4–6.

6. Бєлєнька Г., Богініч О. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 441 с.

7. Бєлова О. Алгоритм формування мотиваційної готовності в дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення до освітнього простору. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. 2024. Вип. 72, т. 1. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/72_2024/part_1/41.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).

8. Бєлова О. Б. Проблематика мотиваційної готовності до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки : теорія та практика*. 2021. № 2 (38). С. 181–188. URL:http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2523/2409. (дата звернення: 20.10.2024).

9. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : «Мандрівець», 2022. 216 с.

10. Богуш А. Вектор наступності державних стандартів дошкільної і початкової ланок освіти. *Початкова школа*. 2013. № 3. С. 1–4.

11. Богуш А. М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. 2015. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2226/1/Pidgotovka%20ditej%20do%20shkoly%20u%20vymiri%20doshkilnoyi%20zrilosti.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).

12. Бугастова І. А. Гра як засіб підготовки дитини до школи. *Журнал для батьків*. 2001. № 1. С. 17.

13. Буцкіна С. В. Формування мотиваційної готовності дітей 6–7 років до навчання в школі. *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. № 5. С. 16–19.

14. Буцкіна С. Проблема формування мотиваційної готовності дітей до навчання в школі. *Рідна школа*. 2001. № 10. С. 49–51.

15. Волошина В. Готуємо дитину до навчання в школі. *Рідна школа*. 2003. № 6. С. 49–53.

16,Грузинська І. Формування у дітей мотиваційної готовності до шкільного навчання. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Психологічні науки*. 2017. URL: https://ird.npu.edu.ua/files/inna_2.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).

17. Данильченко В. З чого складається підготовка дітей до школи. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до систематичного навчання в школі*. 2023. URL:http://psychology-naes-ua.institute/read/2739/. (дата звернення: 20.10.2024).

18. Демчук А. С. Формування у дітей старшого дошкільного віку психологічної готовності до школи. *Наукові здобутки студентів з дошкільної освіти*. 2013. № 4. С. 92–95.

19. Дзятківська Г. Ігрові технології навчання в початковій школі : особливості використання. *Магістерський науковий вісник*. 2015. № 23. С. 141–146.

20. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 392 с.

21. Завязун Т. В. Сучасні підходи до проблеми ігрової діяльності дитини дошкільного віку. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. сем. (м. Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 84–89.

22. Кленик І. Мотиваційна готовність як важлива складова психологічної готовності дитини до навчання в школі. *Студентський науковий вісник*. 2012. № 30. С. 19–23.

23. Климчук В. О., Шимченко О. А. Вплив внутрішньої мотивації на розвиток творчих здібностей у дошкільному віці. *Обдарована дитина*. 2004. № 10. С. 60–63.

24. Козігора М. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 16, т. 2. С. 65–69.

25. Корякіна І. В. Особистісна готовність дітей 6-го року життя до школи як актуальна проблема сьогодення. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2010. № 3. С. 176–185.

26. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі : монографія. Київ : КМПУ, 2003. 272 с.

27. Лаврентьєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище : Європейський досвід та новітні підходи. *Палітра педагога*. 2001. № 4. С. 11–13.

28. Лещенко Л. О., Гога Ю. Є. Формування у старших дошкільників мотиваційної готовності до шкільного навчання. *Педагогічне Криворіжжя* : педагогічний альманах / гол. ред. Т. О. Дороніна. Кривий Ріг : КПІ ДНВЗ» КНУ», 2013. С. 46–48.

29. Логвинчук С. Мовленнєва компетенція – засобами гри : досвід. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С. 11–15.

30. Майструк О. Гра як засіб навчання і виховання дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2008 URL:https://library.udpu.

edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/24/visnuk_16.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).

31. Навчання через гру та діяльнісний підхід : огляд доказів. Біла книга / Дженніфер М. Зош та ін. The LEGO Foundation, 2017. URL:https://cms. learningthroughplay.com/media/bypmfw3p/навчання-через-гру-та-діяльнісний-підхід-2017_ltp-a-review-of-the-evidence_ua.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).

32. Ожоганич О. В., Брижак Н. Ю. Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Мукачево, 6 лист. 2020 р.). Мукачево, 2020. URL:http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/handle/123456789/7466. (дата звернення: 20.10.2024).

33. Палько Т. В., Романчак О. О. Сучасний погляд на проблему психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання в новій українській школі. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. сем. (м. Київ, 20 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 197–202.

34. Піроженко Т. Дошкільна зрілість або готовність дитини до школи. *Психолог дошкілля*. 2011. №11. С. 3–4.

35. Піроженко Т. Золотий період розвитку особистості, або як підвищити якість дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2016. № 7. С. 4–10.

36. Піроженко Т. О. Ігрова діяльність дошкільника. Молодший дошкільний вік. Київ : Генеза, 2019. 88 с.

37. Поніманська Т. І. Дитина і соціум. *Дошкільне виховання*. 2004. № 8. С. 4–6.

38. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

39. Приставська А. Ігрові технології навчання. *Англійська мова та література*. 2011. № 11. С. 5–97.

40. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text. (дата звернення: 20.10.2024).

41. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text. (дата звернення: 20.10.2024).

42. Рудь Г. Будівельники. Сюжетно-рольова гра з діалогічним мовленням для дітей старшого дошкільного віку. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2014. № 2. С. 114–115.

43. Ступак Н. Ігрова діяльність як засіб емоційного розвитку дітей середнього дошкільного віку (на прикладі сюжетно-рольової гри). *Підвищення якості освіти : стан, проблеми, перспективи*. 2017. № 2. С. 42–45.

44. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 3. 670 с.

45. Токарєва Л. Д. Мотиваційна готовність як передумова дошкільної зрілості дитини. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. сем. (м. Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 233–238.

46. Царук Ж. Ляльковий будиночок. *Дошкільне виховання*. 2017. № 2. С. 21–25.

47. Черноморець В., Кауліна Н. Погляд вчителів на підготовку дошкільників до навчання в школі. За результатами моніторингового дослідження. *Дитячий садок. Управління*. 2012. № 4. С. 9–13.

48. Bakhtiarvanda F., Sana A., Kazem D., Hojjat A. F. The Moderating Effect Of Achievement Motivation On Relationship Of Learning Approaches And Academic Achievement. *Procedia Social And Behavioral Sciences*. 2011. № 28. P. 486–488. URL:https://cyberleninka.org/article/n/20421. (дата звернення: 08.12.2024).

49. Filgona J., Sakiyo J., Gwany D, Okoronka A. Motivation in Learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*. 2020. № 10. P. 16–37. URL: https://www.researchgate.net/publication/344199983_Motivation_in_Learning. (дата звернення: 08.12.2024).

50. Özbey S. A. İ. D. E., Dağlıoğlu H. E. Adaptation study of the motivation scale for the preschool children (DMQ18). *International Journal of Academic Research*. 2017. № 4 (2). P. 1–14.

51. Vitiello V. E., Greenfield D. B., Munis P., George J. L. Cognitive flexibility, approaches to learning, and academic school readiness in head start preschool children. *Early Education & Development*. 2011. № 22 (3). P. 388–410.

52. Zimmerman B. J. Self-efficacy : An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*. 2000. № 25 (1). P. 82–91.

53. Pyle A., Danniels E. A continuum of play-based learning : The role of the teacher in play-based pedagogy and the fear of hijacking play. *Early Education and Development*. 2017. № 28 (3). P. 27–289.

54. Zosh J. M., Hopkins E. J., Jensen H., Liu C., Neale D., Hirsh-Pasek K., Solis S. L., Whitebread D. Learning through play : A review of the evidence. White paper. The LEGO Foundatoin, 2017. 40 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма мотиваційної готовності дитини до школи

1. Мотиваційна готовність до навчання у школі. Мотиваційний компонент відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів тощо. *Розрізняють:*

– внутрішні, або пізнавальні, мотиви навчання, що характеризуються потребою в інтелектуальній активності, пізнавальним інтересом;

– зовнішні, або соціальні, котрі виявляються в бажанні займатися суспільно значущою діяльністю, у ставленні до вчителя як до представника суспільства, авторитет якого є бездоганним.

Внутрішні та зовнішні мотиви навчання складають внутрішню позицію школяра, яка є одним із основних показників психологічної готовності до навчання.

2. Емоційно-вольова готовність до навчання в школі.

Засвідчує здатність дитини регулювати свою поведінку в різноманітних ситуаціях спілкування і спільної навчальної діяльності, виявляється у самостійності, зосередженості, готовності й умінні здійснювати необхідні вольові зусилля. Вимоги до позиції школяра ставлять дитину перед необхідністю самостійно і відповідально виконувати навчальні обов'язки, бути організованою й дисциплінованою, вміти адекватно оцінювати свою роботу. Тому цей вид психологічної готовності називають морально-вольовою, оскільки вона пов'язана із сформованістю особистісної позиції дитини, з її здатністю до управління власною поведінкою.

3. Розумова (інтелектуальна) готовність дитини до навчання в школі.

Виявляється у загальному рівні її розумового розвитку, володінні

вміннями і навичками, які допоможуть вивчати передбачені програмою предмети. Загалом розумова готовність дитини до навчання у школі охоплює її загальну обізнаність з навколишнім світом, елементи світогляду; рівень розвитку пізнавальної діяльності і окремих пізнавальних процесів (мовлення, пам'яті, сприймання, мислення, уяви, уваги); передумови для формування навчальних умінь і загалом навчальної діяльності.

4. Психологічна готовність до спілкування та спільної діяльності.

Це важливе новоутворення обумовлене зміною провідних типів діяльності, переходом від сюжетно-рольової гри до навчальної діяльності. Дитина, у якої не сформовані компоненти психологічної готовності до спілкування та спільної діяльності, відчуватиме такі типові труднощі у навчанні, як: нерозуміння позиції вчителя, невміння слухати товариша, узгоджувати спільні з класом дії, завищена самооцінка та ін. Загалом, психологічна готовність є цілісним станом психіки дитини, що забезпечує успішне прийняття нею системи вимог школи і вчителя, успішне оволодіння новою для неї діяльністю та новими соціальними ролями .

Розвивальна програма психологічної готовності дітей до навчання у школі «Крок до школи» повинна допомогти дітям знайти своє місце серед однолітків, підтримати впевненість у собі, у своїх силах, сприяти розвитку пізнавальних психічних процесів, стимулювати розвиток мовлення і слухової уваги дітей та успішній адаптації дітей до навчання у школі.

Метою розвивальної програми психологічної готовності дітей до навчання у школі «Крок до школи» є: сприяння розвитку в дітей старшого дошкільного віку передумов успішного шкільного навчання, розвиток когнітивної сфери дітей, набуття дітьми соціального досвіду.

Завдання:

– формування позитивної навчальної шкільної мотивації;

– розвиток інтелектуального компоненту: мислення, пам'яті, сприйняття, уваги, зв'язного мовлення;

– розвиток дрібної моторики рук;

– розвиток комунікативних навичок дітей;

– сприяння розвитку самостійності дітей, уяви, творчих проявів, переживання радості від реалізації своїх задумів та бажань;

– сприяння розвитку довільності психічних процесів, становленню самооцінювання, самоконтролю і саморегуляції;

– забезпечення емоційного комфорту.

Методичні прийоми:

– вправи для розвитку уваги, мовлення, пам’яті, мислення, уяви, сприймання, дрібної моторики;

– рухливі ігри;

– бесіди;

– пальчикові ігри та етюди з використанням віршів;

– релаксаційні вправи.

Організація занять:

– кількість дітей у групі 8–10 осіб;

– тривалість заняття – 25–30 хвилин;

– кількість занять – 20;

– частота занять – раз на тиждень;

– цільова група: старші дошкільники (5–7 років).

Структура занять:

– Привітання.

– Основна частина.

Методичні прийоми:

– бесіди-ігри;

– ігри-інсценівки;

– рухливі ігри;

– пальчикові ігри та етюди з використанням віршів;

– проєктивні малюнкові методики, для вираження дітьми своїх емоцій, почуттів, настроїв;

– релаксаційні вправи.

– Рефлексія заняття. (– Чим ми сьогодні займалися на занятті? – Що

сподобалося більше всього?)

– Прощання.

Очікуваний результат:

– позитивне ставлення до вступу у школу, сформована «внутрішня позиція школяра»;

– вміння розпізнавати та відтворювати різний емоційний стан людини (радість, сум, страх, злість, образа, інтерес, здивування);

– достатній і високий рівень розвитку пізнавальної діяльності і окремих пізнавальних процесів (мовлення, пам'яті, сприймання, мислення, уяви, уваги);

– високий рівень самооцінки дитини, вміння налагоджувати взаємовідносини в мікросередовищі;

– середній і високий рівень готовності дітей до навчання у школі за результатами діагностики.

Етапи реалізації програми:

1. Для визначення ефективності запропонованої розвивальної програми «Крок до школи», доцільно провести первинну індивідуальну психодіагностику дітей старших груп до проведення розвивальних занять. Використовується діагностика готовності дитини до школи – розроблена О. Кепкановою (жовтень – листопад).

2. Ознайомлення з результатами діагностування педагогічних працівників ДНЗ з метою розробки плану спільних дій щодо проведення занять.

3. Індивідуальне консультування батьків за результатами діагностики, надання рекомендацій щодо розвитку та виховання дітей.

4. Відбір дітей, в яких визначено низький рівень психологічної готовності до навчання у школі – для проведення занять за програмою (жовтень).

5. Проведення розвивальних занять (листопад – квітень).

6. Повторне діагностування дітей з метою виявлення динаміки рівня психологічної готовності до навчання у школі, визначення результативності занять – (квітень).

ІІ. Основна частина

План – сітка розвивальних занять

№	Структура заняття	Направлення	Обладнання	Час (хв.)
1.	**Знайомство**			30
*	«Ритуал вітання» та проведення пальчикової вправи (виконується на кожному занятті). Мета: налагодження психологічного контакту, створення позитивного емоційного настрою, розвиток дрібної моторики рук			5
2.	Гра «Іменний паровозик»	розвиток мовлення, згуртування групи, прийняття власного імені	стільчики	5
3.	Вправа «Папуга»	створення навичок роботи в парах, розвиток уваги, пам’яті, міміки, мовлення		5
4.	Вправа «Компліменти»	розвиток мовлення, виховання моральних якостей, зняття емоційного напруження	м’ячик	7
5.	Вправа «Заборонений рух»	розвиток довільної уваги		5
**	Підсумок заняття «Ритуал прощання» (виконується на кожному занятті). Мета: розвиток рефлексії			3
2.	**Граючись, розвиваємось**			**30**
1.	Вправа «Наші правила	створення позитивних умов для роботи у групі,		3

	поведінки»	налаштування дитини на роботу.		
2.	Вправа «Лісова школа»	розуміння особливостей шкільного життя		5
3.	Рухлива гра «Якщо весело тобі, роби так!»	розвиток мислення, сприймання, пантоміміка		5
4.	Вправа «Промінці настрою»	навчання дітей розуміти свої почуття, правильно їх виражати.	аркуші А - 4, олівці, смайлики, сонечко з промінцями, скоч	8
3.	**Граючись, розвиваємось**			**30**
1.	Вправа «Шкільне приладдя»	закріплювати знання про школу, невербальне спілкування		5
2.	Бесіда-гра «Я іду до школи!»	формування позитивного відношення до школи		10
3.	Вправа «Малюнок на спині сусіда»	розвиток дрібної моторики рук, вміння працювати разом		4
4.	Вправа «Повітряна кулька»	зняти напругу, заспокоїти дітей		3
4.	**Граючись, розвиваємось**			**30**
1.	Вправа «Одне до одного»	створення емоційного комфорту		4
2.	Вправа «Чотири стихії»	розвивати увагу, слуховий та руховий аналізатор		5
3.	Гра «Пантоміма»	розвиток емоційної		

		сфери, міміки, пантоміміки		10
4.	Релаксаційна вправа «Сопілочка»	розслаблення м'язів обличчя, особливо навколо губ.		3
5	**Граючись, розвиваємось**			**30**
1.	Вправа «Снігова куля»	розвиток пам’яті, уваги, мовлення, прийняття власного імені		5
2.	Вправа «Що робить учень?»	закріплювати знання про школу, пантоміміка		5
3.	Вправа «Я поклав(-ла) у рюкзак ...»	розвиток слухової пам’яті, уваги, уяви, формування внутрішньої позиції школяра		7
4.	Релаксаційна вправа «Буря на морі»	зняття емоційного напруження, розвиток пластики		5
6.	**Граючись, розвиваємось**			**30**
1.	Вправа «Опиши друга»	розвиток зорової пам’яті, уваги, спостережливості		5
2.	Гра–перевтілення «Всі колись мріють стати пташечкою»	розвиток емоційної сфери, самооцінювання, уяви, критичного мислення		15
3.	Вправа «Добра тварина»	зняття емоційного напруження, створення позитивного клімату в		3

		групі, організація роботи між дітьми, спілкування, навчання дітей домовлятись між собою, знаходити спільні рішення, моральне виховання.		